# БАЦЬКАЎШЧЫНА

ГАЗЭТА ВЫХОДЗІЦЬ РАЗ У ТЫДЗЕНЬ — ЦАНА 50 Н. ФЭН.

ВОРГАН БЕЛАРУСКАЙ НАЦЫЯНАЛЬНА-ВЫЗВОЛЬНАЙ ДУМКІ

DIE WEISSRUTHENISCHE ZEITUNG „BAĆKAUŠČYNA“ („VATERLAND“)

Herausgeber: Wladimir BORTNIK

Postadresse: Die Weissruthenische Zeitung „Baćkauščyna“ („Das Vaterland“), (13 b) München 19, Schliessfach 69.

Druck: „LOGOS“, Buchdruckerei u. Verl., G.m.b.H., München 19, Bothmerstr. 14

**Цана: Нямеччына:** на год — 14,— м.; 6 м-цаў — 7,50 м.; 3 м-цы — 4,25 м.; **ЗША і Канада:** на год — 8,— д.; 6 м-цаў — 4,50 д.; 3 м-цы — 2,50 д.; 1 нумар — 0,20 д. **Ангельшчына й Аўстралія:** 39 шыл.; 21 шыл.; 12 шыл.; 1 шыл. **Бэльгія:** 210 фр.; 120 фр.; 75 фр.; 5 фр. **Францыя:** 800 фр.; 450 фр.; 250 фр.; 20 фр. **Аргентына:** 80 пэз.; 45 пэз.; 25 пэз.; 2 пэз. **Перасылка лётніцкай поштай аднаго нумару газэты каштуе дадаткова:** у ЗША і Канаду — 40 фэнігаў (10 ам. цэнт.); у Аргентыну — 70 фэн. (17 ам. ц.); у Аўстралію — 90 фэн (22 ам. ц.). Падвойныя нумары каштуюць падвойна.

Банковае конто: Zeitung „Baćkauščyna“, Konto Nr. 337-125, Bay. Hypotheken- u. Wechselbank, München.

LE JOURNAL BIELORUSSIEN „LA PATRIE“ | DIE WEISSRUTHENISCHE ZEITUNG „DAS VATERLAND“ | THE WHITERUTHENIAN NEWSPAPER “THE FATHERLAND„

№ 1-2 (387-388) — Праваслаўныя Каляды 7 студзеня 1958 г. — ГОД ВЫДАНЬНЯ 12


# Божай Міласьцю

## Сьвяшчэнны Сабор Япіскапаў Беларускае Аўтакефальнае Праваслаўнае Царквы на Чужыне

ДА ЎСЯЧЭСНАГА ДУХАВЕНСТВА, ПРАПАДОБНАГА МАНАСТВА, І ЎСІХ БОГАЛЮБНЫХ ВЕРНІКАЎ НАШЫХ НА ЧУЖЫНЕ Й НА БАЦЬКАЎШЧЫНЕ ПРАБЫВАЮЧЫХ

# Каляднае Пасланьне

«ХРЫСТОС НАРАДЗІЎСЯ! ЯГО СЛАЎЦЕ!»
(З Каляднага Ірмасу).

### Улюбленыя Дзеці Нашыя!

«І сказаў пастыром Ангел: Ня бойцеся! Бо вось я абвяшчаю вам вялікую радасьць, што будзе ўсім людзям: бо цяпер Нарадзіўся вам у месьце Давідавым Спасіцель, Каторы ёсьць Хрыстос Госпад» (Лк. 2, 10-11). І гэтая вялікая радасьць ізноў прыйшла да нас. Навекі вечныя будзе багаслаўленая тая Віфлеемская Ноч, у якую адбылася вялікая Тайна Прыходу зь Неба на зямлю Госпада нашага Ісуса Хрыста, Нараджэньне Богачалавека. Ён, Валадар Неба й зямлі, Творца сусьвету, так панізіў Сябе, што Нарадзіўся як найбяднейшы чалавек у звычайнай пячэры, бо: «Ня было Яму месца ў гасподзе» (Лк. 2, 7). Ён з Ласкі Свае, «быўшы багатым, абяднеў дзеля нас, каб мы Яго ўбоствам разбагацелі» (2 Кар. 8, 9). Ён ужо Нарадзіўся, каб памерці за нас дзеля нашага жыцьця й шчасьця вечнага! Ён прыйшоў зь Неба да нас [illegible] Валадарства Божага ўжо тут на зямлі, як уступ да Ягонага Валадарства на Небе, каб ужо на зямлі запанавалі мір-супакой, праўда, дабро, любоў і свабода ў Духу Сьвятым. Таму ў гэтую багаслаўленую, ціхую, сьвятую Ноч над Віфлеемам воінства Ангелаў нябесных і засьпявала: «Слава на вышынях Богу, і на зямлі мір сярод людзей добрае волі» (Лк. 2, 14).

Ніякі розум людзкі ня можа належна пазнаць усю глыбіню гэтае сьвятое Тайны, гэтае бязьмежнае Любові Божае да нас: Нараджэньне Богачалавека, Ісуса Хрыста ад Прачыстае Дзевы Марыі. Але як мы й заплюшчыўшы вочы адчуваем сьвятло сонца, так і душа нашая адчувае гэтую бязьмежную Ласку Божую да нас: Сьвятло Сонца, Праўды, Радасьці й Спасеньня! Адчувае, і натхнёна весяліцца! Адчувае, і забываецца аб усім зямным, бо сьпяшаецца спаткаць Творцу свайго, пакланіцца й прынесьці Яму дары свае: золата нязломнае Веры, фіміам палымяннае Любові, і сьмірну Надзеі на бязьмежную й вечную радасьць у Нябёсах!

І ня дзіва, што ў Сьвяты Калядны Вечар РАСТВА ХРЫСТОВАГА ўвесь наш пабожны Народ Беларускі ня толькі даўней, але й цяпер зь нявымоўнай радасьцю ладзіць ясьлі Дзіцятка ў дамох сваіх, высьцілае іх пахучым сенам, запальвае сьвечачкі, і ўсхвалявана чакае на зьяўленьне Зоркі Віфлеемскае, каб натхнёна спаткаць, прывітаць і аддаць хвалу Богу й Спасу нашаму! І душы шматміліённага й пакутнага Народу нашага творань у гэты слаўны мамэнт адну дружную, брацкую, Божую сямейку, поўную міру-супакою й шчырае ўзаемнае любові. А каб гэтая любоў была поўная, яна абыймае сабою ня толькі людзей, але й усе іншыя Божыя стварэньні: добрыя гаспадары нашыя частуюць сенам зь ясьляў сваю хатнюю жывёлу, каб і яна была ў коле гэтае радасьці, супакою й любові вялікага Сьвята РАСТВА ХРЫСТОВАГА. Бо-ж у гэтую Сьвятую Ноч навет само Неба радуецца й дзівіцца, як гэта Бог Прадвечны мог так моцна палюбіць сьвет, што прыняў людзкі вобраз, і Нарадзіўся як Чалавек, зыйшоў на зямлю як малое Дзіцятка! Так, Бог стаўся Чалавекам, каб ачысьціць, выбеліць, асьвяціць нас, зрабіць нас дзяцьмі Сваімі, падобнымі да Ангелаў сьвятых, годнымі ўдзельнікамі слаўнае й вечнае Гасьціны Свае!

І таму навет нашыя любыя Браты й Сёстры, што церпяць і пакутуюць на катаргах і высылках, і яны ў гэтую слаўную, ціхую, сьвятую Ноч радуюцца й весяляцца, бо душы іх ведаюць, што: «Калі яны й церпяць з Хрыстом мукі, дык зь Ім і ўславяцца» (Рым. 8, 17). А таму, што Хрыстос Нарадзіўся, памёр і ўваскрос, цемру, зло й сьмерць перамог, напэўна ўжо блізкі час і нашага вызваленьня, нашае свабоды, як і кажа прарок: «Яшчэ крыху толькі, і ня стане бязбожніка, глянеш на ягонае месца, а яго й няма!» (Пс. 36, 10).

Дарагія Браты й Сёстры! Гэты самы прарок кажа: «На Госпада спадзявалася сэрца маё, і Ён дапамог мне. І ўзрадавалася сэрца маё, і песьняй маёй буду дзякаваць Яму!» (Пс. 27, 7). Так узрадаваліся й нашыя сэрцы, асабліва-ж у гэтым годзе! Бо-ж так і мы спадзяваліся на Яго, і Ён дапамог нам! Ён праявіў да нас вялікую Ласку Сваю: памог нам здабыць нашыя ўласныя сьв. Праваслаўныя Цэрквы! Гэтым Сам Госпад Міласэрны сьветчыць нам, што Ён з намі, што Ён мае нас у Ласцы й Апецы Сваёй. Як-жа ня радавацца сэрцам нашым! Ды асабліва цяпер у часе РАСТВА ЯГОНАГА! Будзем жа ўсе на Раство Хрыстовае радасна пяяць: «З намі Бог, разумейце языцы й пакарайцеся, бо з намі Бог! Бо Дзіцятка Нарадзілася нам, і Сын дадзены нам, бо з намі Бог!» (Іс. 8: 10, 9:6). «Вялічаем Цябе, жыцьцядаўча Хрысьце, дзеля нас сяньня народжанага ад безьнявеснае й Прачыстае Дзевы Марыі» (Вялічаньне на ютрані РАСТВА ХРЫСТОВАГА).

І з гэтаю падзякаю, Вераю, Любоўю й Надзеяй на Нованароджанага Бога й Спаса нашага, вітаем вас, усячэсныя Айцы й любыя Браты й Сёстры ўсюды: на выгнаньні, удома, на катаргах і высылках зь вялікім і радасным Сьвятам РАСТВА ХРЫСТОВАГА й з надыходзячым НОВЫМ ГОДАМ! Жадаем усім вам радасьці незямное ў гэтыя цудоўныя Сьвятыя Дні, і пасылаем вам усім нашае Архіпастырскае багаславенства. Любеце Госпада Бога нашага, пазнавайце Праўду яго, і гэтая Праўда зробіць вас свабоднымі (Іо. 8, 32), прывядзе да вызваленьня нашае любае, пакутнае й роднае Маці-Беларусі і спасеньня на Небе.

Ласка й Мір Госпада нашага Ісуса Хрыста, Любоў Бога й Айца, і Прычасьце Сьвятога Духа хай будзе з усімі вамі. АМІНЬ.

Дана Году Божага 1957
месяца сьнежаня
Аўстралія-Амэрыка

**Пакорны Архіяпіскап Сяргей**
Галава Сьвяшчэннага Сабору Япіскапаў
Беларускае Аўтакефальнае
Праваслаўнае Царквы

**Пакорны Архіяпіскап Васіль**
Сакратар Сьвяшчэннага Сабору
Япіскапаў БАПЦ на Чужыне.

У цудоўную ноч

***Усіх праваслаўных Беларусаў вітаем із Сьвятам Нараджэньня Хрыста!***

# Пойдзем у Віфліем

*«Хвала Богу на вышынях, а на зямлі супакой людзям добрай волі...» —*

Так 1957 год таму сьпяваў хор анёлаў над віфлеемскай стайняй, у якой нарадзіўся Хрыстос — Збаўца людзтва.

Сын Божы — найвышэйшы Маестат зыйшоў на зямлю ў беднай стайні паміж пастухоў і жывёлы, каб пакорай свайго народжаньня, прыкладам жыцьця, мудрасьцяй навукі і ахвярай сьмерці паказаць людзтву лепшыя, годныя чалавека ідэялы: любові, ахвяры, міласэрдзя.

І сталася рэч нячуваная: ня мінула і стагодзьдзя, як навука Хрыста пашырылася на ўвесь, у тым часе ведамы, сьвет. Не мячом, не агнём, ня прымусам, а якраз супраць мяча, агню і прымусу ішлі першыя хрысьціяне, ішлі на мучэньні і сьмерць і сьмерцяй перамагалі.

Дарагія Суродзічы! Прыгадайце, як радасна і ўрачыста адзначаліся Калядныя Сьвяты ў нас, на Беларусі, пакуль бальшавіцкія захопнікі, як старажытныя тыраны, не загналі веру ў катакомбы. Але як у старажытнасьці, так і цяпер, вера перетрывала ў катакомбах душаў. Сяньня мы бачым, як шаманы цемрацтва, хвальшывыя пракокі — бальшавіцкія правадыры непакояцца ўзростам рэлігіі ў Савецкім Саюзе. Ня толькі старэйшае пакаленьне, але і моладзь — прадукт савецкага выхаваньня хінецца да Бога, да веры, да Хрыстовай навукі.

Былі нэроны, нэрвы, дыяклецыяны і шмат іншых, аднак яны зьнікл, а вера перетрывала і жыве. Таксама зьнікл праклятай памяці леніны, сталіны і зьнікнуць іхныя спадкаемцы, а вера перетрывае і пераможа, бо яна — вечная, непераможная, бо яна ад Бога. Бо ў Хрыстовай навуцы сэнс, мудрасьць, радасьць жыцьця, бо ў ей — **праўда, свабода, любоў.**

Нявесела мы сустракаем **сёлетнія Калядныя Сьвяты!** Над нашым **Краем далей лютуе прыгнёт і эксплуатацыя чужых сатрапаў.** Зь віны іхных **маньяцкіх амбіцыяў і цёмных інтрыгаў сьвет падзелены на два варожыя лягеры. Беспрыкладныя дасягненьні навукі і людзкага розуму выкарыстоўваюцца не на шчасьце чалавецтва, а на ягоную згубу.** Трагічнае ўчора, безрадаснае **сяньня, няпэўнае заўтра...**

Дзе-ж шукаць пацехі і ратунку?

У кажным выпадку, ня ў **«моцных гэтага сьвету».** Там гэтага ня **знойдзем...**

Дык дзе-ж тады?

Пойдзем усе ў Віфлеем!

Бо толькі там можа мы **знойдзем пацеху,** падтрыманьне й надзею.

Нехта нам скажа, што гэта сымболіка, міт. Але хай-жа той нехта пакажа такі прыгожы міт і няхай дакажа, што міт можа распальваць мільёны душаў, што міт можа мільёны [illegible] кі й сьмерць.

Прыгожы быў міт аб [illegible] багоў украў агонь, каб людзі [illegible] шчасьлівыя, але ці-ж гэны міт можа раўняцца з гэтай вялікай падзеяй, калі Бог сам прыходзіць да людзей, каб сваім боскім агнём падпаліць іхныя душы на вялікія ўчынкі і бязьмежныя ахвяры.

Прамэтэй краў у багоў агонь для людзей, а Бог сам гарэў і ўміраў для людзей.

Дык ці-ж сяньня не застаецца нам адно: пайсьці ў Віфлеемскую стайню і шукаць ратунку, пацехі й надзеі там, дзе яе сяньня толькі можам знайсьці.

Бог нарадзіўся — будзем яго славіць.

«Хвала Богу на вышынях, а на зямлі супакой людзям добрае волі!».

# Ходзяць па сьвеце калядоўшчыкі...

У велічнай уваходнай галі Ньюёрскае Публічнае Бібліятэкі разьмясьцілася выстаўка — «Калядныя звычаі ў сьвеце». Абыйшоўшы яе, яшчэ раз бачыш — праз калядныя традыцыі — як ад Аргентыны да скандынаўскіх краёў, ад Партугаліі да Беларусі навука Хрыстова асьвятліла народы. І раз у год гэтыя народы ўшаноўваюць прыйсьце Таго, Хто ім даў гэтае сьвятло. Якое багацьце звычаяў і вопратак! Якая шматкалёрнасьць нацыяў — вялікіх і малых, бедных і багатых, вольных і прыгнечаных — тых, што роўнымі разумеюцца ў сьвятле боскіх ідэяў хрысьціянства. Якая маналітнасьць і гармонія ў хвале Народжанага Богам і Замучанага людзьмі...

Паміж калядных традыцыяў іншых народаў ёсьць на выстаўцы й беларускія калядоўшчыкі — рэпрадукцыя малюнку Бэра з 1885 году паводля гравюры Брэндамура, узятае з «Запісаў аддзелу расейскае і славянскае архэалёгіі... (Пецербург. 1909). На малюнку — шасьцёх хлапцоў, у кажушкох і зімовых шапках, пяюць калядкі ў сялянскай хаце. У іх — зьвязда і адзін музыкант з падвойнай дудачкай, пасьвісьцёлкай. Апершы-

**(Заканчэньне на 2-ой бачыне).**

# Стаім перад вялікай невядомай

рэйдзены 1957 год аказаўся вельмі тым падзеямі, што яго можна ўваць годам нязвычайным і вынятковым а працягу дванаццацігадовага пэрыяду асьля заканчэньня другое сьветавае айны. Гэтае перапоўненьне мінулага году падзеямі й выпадкамі пераломнага начэньня, якія яшчэ не закончыліся й авет ня выявілі выразных пэрспэктываў што да свайго далейшага разьвіцьця, ставіць нас перад вялікай невядомай Новым 1958 Годзе.

У артыкуле «Камунізм пераходзіць да наступу», зьмешчаным у № 50 «Бацькаўшчыны», мы падсумавалі апошнія падзеі ў Савецкім Саюзе і ў сьветавым камуністычным руху ды стараліся зраціць некаторыя прагнозы што да будучае стратэгіі й тактыкі бальшавікоў. Зяручы на ўвагу апошнія савецкія дасягненьні ў галіне ваеннае тэхнікі ды некаторыя канкрэтныя ходы савецкай палітыкі, а так-жа вынікі канфэрэнцыі дванаццацёх камуністычных дзяржаваў у Маскве, мы сьцьвердзілі, што сьветавы камунізм, скансалідаваны й сцэмэнтаваны пад савецкім правадырствам, пераходзіць цяпер да шырока заплянаванага наступу супраць вольнага сьвету. Ідэя сьветавай пралетарскай рэвалюцыі сталася ўзноў канкрэтна актуальнай. У дэклярацыі маскоўскай канфэрэнцыі ня толькі быў паўтораны коэгзыстэнцыйны крэмлёўскі лёзунг аб пераходзе да сацыялізму капіталістычных краінаў мірным і навет парлямантарным шляхам, але і быў аднаўлены зложаны ў архіў пагрозьлівы лёзунг: **«у ўмовах, у якіх эксплёататарскія клясы паслугоўваюцца сілай супраць працоўных, трэба прыняць магчымасьць і нямірнага пераходу да сацыялізму».**

Выпадкі апошніх тыдняў поўнасьцю пацьвердзілі наш пагляд аб пераходзе камунізму да шырокага ў сваіх разьмерах наступу супраць вольнага сьвету. Пагрозьлівыя лісты Булганіна да чатырнаццацёх дзяржаваў Атлянтычнага пакту перад ятонай нядаўнай канфэрэнцыяй у Парыжы, хаця былі падыктаваныя тактычнымі матывамі, каб старпэдаваць гэную канфэрэнцыю, сваім нахабным тонам паказалі, што Масква можа ўжо гаварыць з пазыцыі сілы й гэтай сілай адкрыта пагражаць.

У гэткім-жа тоне была нядаўная прамова Хрушчова й пастанова Вярхоўнага Савету СССР аб утрыманьні статусу кво **ў падбітых Саветамі краінах. У пастанове** між іншым сказана, што **«ў сяньняшняй сьветавай сытуацыі, калі існуюць краіны капіталістычныя й сацыялістычныя, усякая спроба зьмены гэтай сытуацыі звонку, а так-жа ўмешваньне ў нутраныя справы іншых дзяржаваў з мэтаю зьмены іхнага палітычнага ладу або з мэтаю зьменаў тэрытарыяльных і зьмены цяперашняга статусу кво мела-б катастрафальныя вынікі для справы міру.**

Хаця гэтая пастанова Вярхоўнага Савету поўная цынізму, бо-ж толькі Саветы ўмешваюцца ў нутраныя справы чужых дзяржаваў з мэтаю зьмены існуючага ў іх ладу, тым ня меней гэты цынізм і нахабнасьць ёсьць азнакай, што Крэмль у дачыненьні з Захадам не патрабуе лічыцца навет з прынятымі ў дыпляматычным сьвеце формамі.

Для ілюстрацыі сяньняшняй сытуацыі варта дадаць, што Захад, а перадусім Амэрыка, пасьля першай псыхічнай дэпрэсіі, выкліканай савецкімі штучнымі спадарожнікамі зямлі і перавагай у галіне ракетнага аружжа, знаходзіцца апошнім часам пад уражаньнем выяўленьня савецкай мілітарнай перавагі наагул. Нядаўна ў Амэрыцы стаўся неафіцыяльна ведамы г. зв. рапарт Гэйтра, які стаяў на чале пакліканай прэзыдэнтам Спэцыяльнай камісіі экспэртаў дзеля ўстанаўленьня савецкіх дасягненьняў у галіне ваеннай тэхнікі. Рапарт, як падае заходняя прэса, сьцьвярджае, што Саветы цяпер сільнейшыя за Амэрыку і да 1961 г. будуць мець перавагу ня гледзячы на тое, што Задзіночаныя Штаты ў міжчасе дасягнуць. Саветы маюць цяпер 500 падводных лодак з атамнымі кіраванымі стрыльнамі і могуць зьнішчыць ваенныя пункты амэрыканскага ўзьбярэжжа.

Далей у рапарце гаворыцца, што 20 савецкіх базаў атамных ракетаў сярэдняга засягу нэўтралізуюць заморскія базы Амэрыкі. У 1961 годзе Саветы будуць мець дастаткова міжкантынэнтальных балістычных ракетаў для сваіх стратэгічных патрэбаў, тады калі ЗША ня змогуць яшчэ мець гэткіх ракетаў у дастатковай колькасьці.

Пад уражаньнем савецкіх дасягненьняў у галіне ваеннае тэхнікі амэрыканскае грамадзтва, раней уверанае ў сваю перавагу, раптоўна схамянулася, пачало шукаць прычынаў, чаму Амэрыка далася выперадзіць, а разам з тым шукаць спосабаў, каб дагнаць Саветы і тым самым загарантаваць мір і собскую бясьпечнасьць. У ўспомненым нашым артыкуле «Камунізм пераходзіць да наступу» мы сказалі, што аб тым, як пачынае рэагаваць Захад на савецкія дасягненьні і ўзмоцнены камуністычны наступ супраць вольнага сьвету, будзе мова ў наступным нашым артыкуле. Дык сяньня й займемся коратка гэтым пытаньнем, хаця адказ на яго, нажаль, ня можа яшчэ быць поўны.

Найбольш моцнай і найбольш пазытыўнай рэакцыяй, як і трэба было спадзявацца, была рэакцыя на савецкую загрозу ў Амэрыцы. Праўда і тут знайшліся такія палітыкі, як незадачлівы аўтар палітыкі паўстрымоўваньня Кэнан, які ў найбольш неадпаведны для Захаду і найбольш выгадны для Саветаў мамэнт выступіў з праектам запрапанаваньня Саветам стварэньня ў Эўропе нэўтральнага пояса, уважаючы, што такім чынам Усходняя Нямеччына й некаторыя краіны Сярэдня-Ўсходняй Эўропы вызваляцца з пад савецкага панаваньня. Аднак гэты праект у Амэрыцы гэтым разам не здабыў папулярнасьці.

Амэрыканская публічная апінія й палітычныя дзейнікі занялі правільную пазыцыю, што ўсякія гутаркі з Саветамі будуць нямэтазгодныя, пакуль Масква можа гаварыць з пазыцыі сілы й сваей часовай тэхнічнай перавагі. Таму Амэрыка адразу прыступіла да шуканьня спосабаў, каб як найхутчэй дагнаць Саветаў у тых галінах, у якіх ім удалося дасягнуць перавагу. Пачаліся прыймацца шырокія меры ў галіне стратэгічнай, і было прызнана, што ўсьлед за імі павінны пайсьці й захады палітычнага характару.

Абодвымі гэтымі пытаньнямі й займалася канфэрэнцыя Атлянтычнага пакту ў Парыжы з удзелам шэфаў дзяржаваў, якая адбылася ў палавіне мінулага месяца і ў якой прыняў удзел сам прэзыдэнт Айзэнгаўэр, не гледзячы на сваю нядаўную хваробу.

Галоўным заданьнем канфэрэнцыі было ўзгадненьне з эўрапэйскімі дзяржавамі Атлянтычнага пакту пытаньня пабудовы на іхных тэрыторыях амэрыканскіх базаў для кіраваных атамных ракетаў сярэдняга засягу. Трэба адцеміць, што існаваньне на эўрапэйскай тэрыторыі такіх базаў будзе раўнаважыць савецкія міжкантынэнтальныя ракеты, якімі загрожаная сама Амэрыка. У прынцыпе гэтае кардынальнае для заходняй стратэгіі пытаньне было разьвязана пазытыўна з тым, што ў кажным асобным выпадку Амэрыка будзе дагаварвацца ў справе базаў з кажнай эўрапэйскай краінай асобна. Вялікабрытанія на пабудову амэрыканскіх базаў на сваей тэрыторыі згадзілася. Яшчэ перад Парыскай канфэрэнцыяй некаторыя дзяржавы скандынаўскія выказаліся супраць такіх базаў, баючыся пагрозы савецкае адплаты. Засьцярогі некаторых эўрапэйскіх дзяржаваў у справе амэрыканскіх базаў паўстаюць у сувязі з тым, што Амэрыка зможа ўзброіць гэтыя базы дастатковай колькасьцю ракетаў сярэдняга засягу толькі пасьля аднаго-паўтара гадоў, тады калі савецкая загроза адплаты можа стацца актуальнай шмат раней. Усё-ж пытаньне мілітарнага і палітычнага супрацоўніцтва дзяржаваў НАТО на Парыскай канфэ-

(Заканчэньне на 3-яй бачыне)

# Ходзяць па сьвеце калядоўшчыкі...

(Заканчэньне зь 1-ай бачыны)

ся сьпіной аб вушак, у гэткім-жа кажушку, дзяўчына слухае каляднага сьпеву. Калядоўшчыкі нашыя — гэта адзін з найбольш арыгінальных матываў беларускіх калядных традыцыяў. І калі ў нас, на эміграцыі, не заўсёды сьнег бывае ў калядную ноч, калі шмат каму заміж марозу ў вокны б'ецца сьлякота, калі заміж звону шархунцоў гучыць навокал чужая мова, дык калядоўшчыкаў мы не павінны пакідаць.

Парафразуючы гэнае эвангельскае «Пазнаюць вас па ўчынках вашых», можна было-б сказаць: «Пазнаюць нас па асаблівасьцях нашых». Але няшчасьце нашае ў тым, што сьвет, заклапочаны сваімі праблемамі, не заўсёды пазнаваць нас хоча. Кажнаму бо з нараджаньнем і крыж свой дадзены — так, як і Сыну Божаму. І калі людзі здольныя калі-небудзь пазнаваць адзін аднаго, калі іхная чэрствасьць мякчэе калі-небудзь, дык гэта ў дзень Сьветлага Прыйсьця, у ціхія калядныя вечары.

✶

Ці можам мы расказаць пра ўсё, што наш край перанёс і пераносіць на сваёй крыжовай дарозе? Ці здолее хто выслухаць ўсё гэта? Ды можа й ня варта. Ёсьць бо рэчы, якія ў сабе ўсё зьмяшчаюць — так, прыкладам, як у забароне беларускае мовы царскім урадам былі спалучаныя зруйнаваныя вышэйшыя навучальныя ўстановы Беларусі зь пісагам ад бізуноў на целе селяніна. Мы маем аб чым расказваць, о, так. Але яго зашмат, яно застрашное. Прасьпявайма-ж тады з а б а р о н е н у ю ў н а ш ы м к р а і калядку, песьню, што славіць Таго, Які сьмерцяй сваёй заклікаў людзей людзьмі быць. Скажэм што яна забароненая, што яна ў катакомбах, і засьпявайма. Пайдзем з калядкамі да тых, якія нас раз у год толькі могуць або хочуць паслухаць. Няхай паслухаюць, і няхай задумаюцца, **што** можа хавацца за забаронай гэтых міралюбных мэлядыйных песьняў.

На Беларусі таксама Каляды і такое самае сіняе ўрачыстае неба. На Беларусі людзі таксама вераць у Бога і хацелі-б верыць у чалавека, у ягонае прызначэньне. Але верыць ў адно ім забаранілі, другое-ж выкрывілі. Хрыстос Сваім прыйсьцем паставіў Чалавека ў цэнтр. Ён даў яму Сваю навуку, узьняў ягоную годнасьць і аддаў за яго Сваё жыцьцё. Хрысьціянства й вялікае тым, што яно Богам Чалавеку дадзенае. Хрысьціянства й небясьпечнае там, дзе з чалавека бяздушную прыладу рабіць намагаюцца. Таму бальшавізм і зьненавідзеў хрысьціянства, што сам антылюдзкай змовай стаўся.

На Беларусі таксама **Каляды**. Але **якія розныя — і навет не ў матар'яльным сэнсе, а ў духовым, у сэнсе права** сваё перакананьне ды сваё жаданьне выказваць. Ізноў хаваючыся будуць маліцца ды йшчэ раз завешваць дзяружкай вокны, каб сьвятло сьвечак не дражніла цемры. «Не сотворы себе кумира» — перасьцерагае прыказаньне Божае. Але як парадзіць, калі ідалаў з наганамі ахоўваюць і толькі ім пакланяцца трэба?

✳

Мы пайшлі ў сьвет з адзінай мэтай — каб пазналі нас. Калі-ж пазнаюць нас, пазнаюць і народ наш. Бо ў век маны, пазнаньне — найматутнейшая зброя. Дык-жа давайма пазнаваць сябе — і якраз тады, калі людзём сэрцы прыадкрываюцца крышачку...

У Нью Ёрку — ды напэўна ня толькі ў ім адным — хлапцы й дзяўчаты з ЗБМА падумалі пра калядкі. І пра зьвязду таксама. Ды ўсё гэта ня так ужо цяжка й наладзіць. Здаецца, найбольш несасьпяваная група калядоўшчыкаў не памыліцца на такіх прыгожых плаўных і простых мэлёдыях, як «Саўка ды Грышка...» або «Як у сьвеце нам навіна была...» А што значыць зрабіць зьвязду сабе ў кампанію!? У іншых местах і мясцох як і калісьці дома, будзе хадзіцца ад хаты да хаты. Тут будзе езьдзіцца. Зматарызаваныя калядоўшчыкі... Як гэта ўсё разьніцца ад таго калішняга, хатняга, селавога ці местачковага. А ўсё-ж асноўнае і галоўнае застаецца: па сьвеце ходзяць беларускія калядоўшчыкі. І трэба было-б ня толькі самім да сябе завітваць, самім пра сябе нагадваць. Адзеўшыся ў нацыянальную вопратку можна ўсюды пайсьці, ня толькі да сваіх землякоў: і да местэвага бургоміcтра, і да настаяцеля суседняга прыходу (Хрыстос-жа ніводнае царквы не абмінуў), і да япіскапа, і да сябры парляманту. Ніхто зь іх не адмовіцца пабачыць і паслухаць, якімі прыгожымі хрысьціянскімі традыцыямі напоўненая душа паняволенага народу.

**Я. Запруднік**

# Аб чым гаворыць чарговы буджэт СССР

20-га сьнежня Вярхоўны Савет СССР зацьвердзіў дзяржаўны бюджэт на 1958 год. Асабліва ў такіх таталітарных дзяржавах, як Савецкі Саюз, дзяржаўны бюджэт мае агромнае значэньне ў жыцьці народу. У краінах, дзе ўся эканоміка знаходзіцца ў руках ураду, ім плянуецца й кантралюецца, дзяржаўны бюджэт паказвае палітыку, якую ўрад праводзіць у паасобных галінах народнай гаспадаркі, а таксама як гэтая палітыка дзяржаўнага кіраўніцтва адаб'ецца на жыцьцёвым узроўні жыхарства й ягоных умовах працы. Аб чым-жа гаворыць новы савецкі бюджэт? Якога ўплыву на свае жыцьцёвыя абставіны ў 1958 годзе могуць ад яго чакаць народы Савецкага Саюзу?

Савецкі бюджэт не зьяўляецца арыгінальным дакумантам, паказваючым кірунак партыйнай палітыкі ў галіне эканомікі; у гэтай галіне ён зьяўляецца свайго раду дублікатам дзяржаўнага гаспадарчага пляну, выпрацаванага раней, і паказвае, як ўяўляе сабе партыя ў грашовым выглядзе выкананьне дзяржаўнага пляну на наступны год. Затое савецкі бюджэт зьяўляецца важным і арыгінальным дакумантам з гледзішча спосабаў мабілізацыі сяродкаў для выкананьня дзяржаўнага гаспадарчага пляну.

Савецкая прапаганда многа хваліцца гіганцкімі тэмпамі разьвіцьця савецкай індустрыі. Адкінуўшы ўсе прапагандысцкія цацкі, нельга ня прызнаць важных посьпехаў савецкай гаспадаркі ў гэтай галіне. Але аднычасна трэба мець на ўвазе тое, якімі спосабамі, якой цаной і за кошт каго гэта дасягаецца. У гэтых адносінах савецкі бюджэт, ня гледзячы на ўсе маскаваньні, дае некаторыя магчымасьці дайсьці да сутнасьці справы.

У агульным, бюджэт на 1958 год не зраджвае ніякіх зьменаў ў эканамічнай і сацыяльнай палітыцы партыі ў параўнаньні з папярэднімі пэрыядамі. Бюджэт прадугледжвае далейшае павялічэньне выдаткаў грамадзкіх сяродкаў на цяжкую прамысловасьць, што, зусім натуральна, упраўджаецца далейшым занядбоўваньнем вытворчасьці спажывецкіх тавараў і прадуктаў харчаваньня.

На апошняй сэсіі Вярхоўнага Савету СССР Зьвераў, падаючы канкрэтныя лікі прадугледжаных выдаткаў на менш значныя мерапрыемствы, прамаўчаў дакладныя памеры асыгнаваньняў на цяжкую прамысловасьць, заяўляючы толькі, што бюджэт улічвае патрэбу «пераважнага росту цяжкай індустрыі» і што «найбольш буйныя сумы накіраваныя із бюджэту на чорную мэталюргію, хімічную й нафтавую прамысловасьць з мэтай павышэньня тэмпаў разьвіцьця гэтых галінаў...» Аднак павярхоўнае параўнаньне розных бюджэтных выдаткаў пазваляе пераканацца, што выдаткі на цяжкую прамысловасьць і затраты на абарону далёка перавышаюць 50% усіх бюджэтных асыгнаваньняў.

Паўстае пытаньне, адкуль дзяржава бярэ фонды на пакрыцьцё гэтых выдаткаў, тымбольш, што дзяржаўныя капіталаўклады ў цяжкую прамысловасьць узрастаюць з гору ў год найбольш шпаркімі тэмпамі. Нармальна гэта мусіла-б быць відаць із самога бюджэту, із ягоных бюджэтных пазыцыяў. Але савецкі бюджэт характэрны тым, што ён ня толькі не паказвае праўды, але стараецца запутаць таго, хто яе хоча адшукаць.

Даходняя старана бюджэту падзелена на «прыбыткі ад сацыялістычнай гаспадаркі» і «прыбыткі ад жыхарства». «Прыбыткі ад жыхарства» складаюць цяпер каля 8% бюджэтных рэсурсаў. Такім чынам савецкі бюджэт намагаецца стварыць уражаньне, што да ўсіх вялізарных выдаткаў на «будоўлі камунізму» насельніцтва спрычыняецца толькі ў 8%. Рэшта выдаткаў пакрываецца быццам дзяржаўным, «сацыялістычным сэктарам». У прыгаданым дакладзе Зьвераў так і гаворыць: «Прыбыткі ад сацыялістычнай гаспадаркі ў 1958 годзе павялічваюцца на 44,7 мільярда рублёў, або на 8,5% ў параўнаньні з зацьверджанай на 1957 год сумай, тады як прыбыткі з сродкаў жыхарства памяншываюцца на 20 мільярдаў рублёў, або на 21,4%. Адпаведна ўдзельная вага прыбыткаў ад сацыялістычнай гаспадаркі ў бюджэце ўзрастае з 85% у 1957 годзе да 88,7% ў 1958 годзе».

Што-ж прадстаўляе сабой даход ад г. зв. «сацыялістычнай гаспадаркі? Сюды ўваходзяць дзьве асноўныя пазыцыі: «падатак з абароту» і «адлічэньні ад прыбыткаў прадпрыемстваў і гаспадарчых арганізацыяў», якія складаюць адпаведна 53 і 23 працэнты (разам 76) усіх бюджэтных даходаў. Такім чынам гэтыя дзьве пазыцыі, а перадусім «падатак з абароту», зьяўляюцца асноўнымі крыніцамі бюджэтных даходаў СССР і пакрываюць выдаткі індустрыялізацыі і мілітарызацыі краіны. Бальшавікі маглі-б запраўды ганарыцца, калі-б дзяржава атрымоўвала такі даход запраўды ў выніку дзейнасьці «сацыялістычнага сэктару гаспадаркі», як яны гэта падаюць у сваіх статыстыках. Аднак пад падтасоўкай савецкіх бюджэтных рубрыкаў хаваецца дрэнна замаскаваны абман. Бо што такое «падатак з абароту» і «адлічэньні ад даходаў дзяржаўных прадпрыемстваў»?

Каб гэта зразумець, трэба прыглядзіцца, як творацца пакупныя цэны на савецкія прамысловыя тавары, г. зн. цэны

(Заканчэньне на 3-яй бачыне)

# За мінулы тыдзень

**(пс)** Ня гледзячы на аптымістычны й бадзёры супольны камунікат і дэклярацыі, нельга з сумам ня сьцьвердзіць, што парыская нарада краінаў НАТО не дала пажаданых і спадзяваных вынікаў. Адзінай, бадай, мэтай нарадаў была кансалідацыя й узмацненьне абароназдольнасьці арганізацыі НАТО, што магло стацца толькі праз як найбольш цеснае спалучэньне ўсіх матар'яльных і навуковых магчымасьцяў і згоднае іх расплянoўваньне, часам навет з пэўным ушчымленьнем сувэрэннасьці тэй ці іншай дзяржавы. Вось-жа й тут выявіліся разыходжаньні, якія быццам-бы часткова зглядзіліся падчас нарадаў і маюць згладжвацца далей у працэсе працаў розных камісіяў. Справа пойдзе ў зацяжку, што пры цяперашнім палажэньні ў сьвеце вельмі-ж непажадана. Таму, бадай, слушна наракала некаторая француская прэса, што ў вадрозьненьне ад камуністычнага блёку, блёк НАТО ня мае канкрэтнай палітыкі, а яшчэ горш, што ён мае столькі палітык, колькі партнэраў. Вось-жа з гэтымі палітыкамі зьехаліся дыпляматы ў Парыж ды потым зь імі й разьехаліся.

Прыкрай неспадзеўкай было жаданьне амаль за кажную цану аднавіць перамовы з Масквой. Няма сумлеву, што гэтыя перамовы трэба весьці, аднак пасьля дзесяці-гадовай практыкі кажны мусіў-бы дайсьці да выснаву, што весьці іх можна толькі з г. зв. пазыцыі сілы, бо із слабымі бальшавікі гавораць толькі сваёй брутальнай мовай. Тымбольш цяпер, калі «спутнікі» й міжкантынэнтальныя балістычныя ракеты закруцілі галовы Хрушчову й супалцы. З бальшавіцкімі верхаводамі трэба гутарыць іхнай мовай, або змусіць іх загаварыць людзкой. А казаньнямі й красамоўнымі пераконваньнямі іх да гэтага ня змусіш.

Вось-жа аднэй зь нешматлікіх магчымасьцяў быў амэрыканскі плян акружэньня бальшавікоў базамі кіраваных ракетаў сярэдняга засягу, якія-б маглі зраўнаважыць савецкую перавагу ў галіне балістычных міжкантынэнтальных ракетаў. Гэты плян паважна трывожыў маскоўскую супалку, таму Булганін не паляніўся напісаць столькі лістоў удзельнікам парыскай нарады, якімі намагаўся старпэдаваць амэрыканскія пляны, што яму часткова й удалося. Як ведама, і ў гэтай справе ў Парыжы канкрэтна не дамовіліся. Адныя дзяржавы далі згоду, іншыя — умоўна, а некаторыя зусім адмовіліся. У канцы й гэтая справа пайшла ў адклад і будзе праблемай індывідуальных перамоваў і умоваў.

«Пазыцыя сілы» — справа вельмі-ж каштоўная й рызыкоўная, аднак яна — адзіны сяродак на незгаворлівасьць бальшавіцкіх правадыроў.

✶

Як можна было прадбачыць, Масква вычула недахопы парыскай нарады й пастаралася гэта выкарыстаць. Хрушчоў адкінуў прапановы НАТО адносна ўзнаўленьня перамоваў у камісіі раззбраеньня АЗН або на канфэрэнцыі міністраў замежных спраў. Із свайго боку Хрушчоў дамагаецца скліканьня адмысловай сэсіі АЗН, або канфэрэнцыі кіраўнікоў ўрадаў абодвух блёкаў. Апрача гэтага Хрушчоў першы раз у такой катэгарычнай форме паставіў дамаганьні прызнаньня статус кво, інакш кажучы прызнаньня бальшавіцкіх падбояў і захопаў ды г. зв. сфэраў уплываў. Як бачым, Масква ня толькі далей трымае ініцыятыву, але й зbegольшвае сваю актыўнасьць і агрэсыўнасьць. Дамаганьне прызнаньня статус кво, было брутальным адказам на адзін абзац парыскай дэклярацыі, у якім нясьмела гаварылася аб вызваленьні падбітых народаў Усходняе Эўропы. Тут Хрушчоў сказаў выразна: «а куку ня хо, спадары джэнтэльмэны!..»

Бальшавіком усё яшчэ сьніцца сумнай памяці «дух Жэнэнвы», які даў ім столькі прапагандовых карысьцяў. Таму яны імкнуцца да гутарак на шырокім форуме, або на найвышэйшым узроўні. Там можна сыпнуць больш пяску ў вочы наіўным, больш нарабіць прапагандовага шуму.

## ПАДЗЯКА

**Усім нашым супрацоўнікам, чытачом і арганізацыям, што нас віталі з каляднымі сьвятамі й Новым Годам, гэтай дарогаю выказваем нашую шчырую падзяку.**

**Каб ня было перапынкаў з выхадам газэты, кажны Беларус павінен безадкладна аднавіць падпіску на «Бацькаўшчыну» на 1958 год.**

# Савецкае крывадушша

На працягу гісторыі савецкага рэжыму на загад Масквы было змарнавана ці мала паперы на прапагаваньне палітычнай «скромнасьці» Савецкага Саюзу, а разам і на «выяўленьне» ягоных «заклятых» ворагаў-правакатараў, «буржуазных нацыяналістых» і, наагул, «рэакцыі міжнароднага імпэрыялізму». Аднак у гэтым самаапраўданьні «скромнага палітычнага ягня» бадай ня сустракалася падобнай нагласьці, якую паклаў у васнову свайго артыкулу ведамы савецкі гісторык В. М. Хвастоў, прысьвячаючы яго 40-годзьдзю бальшавіцкаму тэрору і агрэсіі пад назовам «Асноўныя этапы вонкавай палітыкі Савецкай дзяржавы за сорак гадоў» («Новая й новейшая история», 1957, № 4, б. 67-81).

Падобна іншым, аўтар гэтага артыкулу высоўвае найперш тэзу, якая, адкідаючы ўсялякі сумлеў, абвяшчае, што вонкавая палітыка Савецкага Саюзу, збудованая на марксістоўскай маралі, асноўвалася й асноўваецца на прынцыпах паважаньня нацыянальна-дзяржаўнага сувэрэнітэту малых і вялікіх гаспадарствавых, ці жадаючых мець гэтую гаспадарстваасьць, народаў, на прынцыпах няўмешваньня ў нутраныя справы гэтых народаў і паважаньня іхняга права самім вырашаць свой лёс, на прынцыпах мірнага сужыцьця й супрацоўніцтва. Гэтую сваю тэзу ён намагаецца найперш абгрунтаваць вытычнымі марксізму-ленінізму аб нарастаньні сацыялістычных рэвалюцыяў у народах, аб заканамернасьцях гістарычнага працэсу, а разам з гэтым і клясавага змаганьня, што згары адкідаюць усялякі «гвалт», і перадусім тэорыю «падпіханьня» ці «насаджэньня» камуністычнага перавароту ў данай краіне сілай збройнай інтэрвэнцыі другой дзяржавы (б. 70). Далей гэтую тэзу аўтар падмацоўвае прыкладамі ажыцьцяўленьня на практыцы гэтай «міралюбнай» вонкавай палітыкі Савецкага Саюзу. Тут мы й сустракаемся з савецкімі парадоксамі й эгаізмам бальшавіцка-расейскае дыялектыкі.

Гаворачы пра «экспарт» сацыялістычных (савецкіх) пераваротаў, які быццамбы супярэчыць прынцыпам марксізму й савецкай вонкавай палітыкі, варта заглянуць у недалёкую прошласьць, каб на прыкладах «насаджэньня» сацыялізму й «апекі» над ім савецкіх танкаў у краінах так званай «народнай дэмакратыі» раскрыць пустату і чыстай вады прапаганду савецкіх цьверджаньняў пра самазамацаваньне камуністычных пераваротаў і пасыўнасьці ў гэткіх выпадках Савецкага Саюзу. Недалёкая таксама гісторыя збройнай агрэсіі Савецкага Саюзу супраць свабодных прыбалтыцкіх народаў, супраць Польшчы, Фінляндыі і Румыніі ды крывавы паход Савецкае Расеі супраць новапаўсталых на руінах царскае імпэрыі нацыянальных рэспублік у 1918-1920 гадах. Прызнаньне Масквы, што Савецкая Расея «дапамагла народам Расеі адхіліць з палітычнае арэны буржуазна-нацыяналістычныя ўрады» гл. прыкладам «Советское востоковедение», 1957, № 5, б. 29) ніяк не ўплятаецца ў гэтыя савецкія прынцыпы «самаўстанаўленьня сацыялізму» і «паважаньня правоў кажнага народу самому вырашаць свой лёс». Пра гэтыя факты аўтар артыкулу стараецца шмат не гаварыць, а калі і кранаецца пытаньня, дык гэтую відавочную савецкую агрэсію называе, прынамсі так выглядае зь ягоных выснаваў, законным ходам гісторыі, «бескарыснай дапамогай» народам устанавіць «запраўдную народную ўладу», «ад нікога незалежным выхадам сацыялізму за межы аднае краіны», г. зн. за межы Савецкага Саюзу.

З другога боку, кранаючыся пытаньня падсавецкіх народаў, аўтар артыкулу стараецца змазаць ужываныя ім тэрміны «народ», «нацыянальны сувэрэнітэт», «права народаў самым вырашаць свой лёс», адкрыта лічачы Савецкі Саюз насьледнікам царскае імпэрыі, аднароднай непадзельнай палітычнай адзінкай. Між іншага, гэтая канцэпцыя з кажным днём становіцца ўсе больш і больш папулярнай у савецкай гісторыяпісі. Наш аўтар даслоўна заяўляе: «Быўшыя саюзьнікі Расеі ўзяліся за падрыхтаваньне збройнай інтэрвэнцыі з мэтай рэстаўрацыі капіталізму ў Расеі **й распадзелу краіны.** Імпэрыялістыя Антанты разьлічвалі, што распадзел Расеі дапаможа ім паняволіць яе народы — ў першую чаргу народы Каўказу, Сярэдняй Азіі й Украіны, якія, будучы адарванымі ад Расеі, самі не змаглі-б супрацьставіцца націску калянізатараў Антанты» (б. 69). Бяручы на ўвагу савецкую прапаганду пра «развал турмы народаў» — царскае Расеі, можна было-б падумаць, што падобнае заяўленьне зьяўляецца простай агаворкай аўтара, «астаткам буржуазных перажыткаў вялікадзяржаўнага шавінізму». Аднак не: аўтар сьведамы свае справы, заяўляючы свае прэтэнзіі да прыбалтыцкіх рэспублік, да Польшчы й Бесарабіі, як да «непадзельнае часткі Расеі». «СССР вызваліў, — сьцьвярджае ён, — Заходнюю Ўкраіну, Заходнюю Беларусь і Бесарабію. Ён згадзіўся з просьбамі народаў Прыбалтыкі на ўзьеднаньне з Савецкім Саюзам прыбалтыцкіх краінаў, **сілай адарваных Антантай ад Савецкай Расеі ў 1919 годзе»** (б. 77).

Што атрымоўваецца ў запраўднасьці, і ў чым заключаецца савецкае дыялектычнае паняцьце «народу і ягоных атрыбутаў»? Савецкая ўлада дала права народам Расеі на самавызначэньне ўключна з адзьдзяленьнем. Самавызначэньне народаў царскае Расеі зь імкненьнем да збудаваньня сваіх незалежных нацыянальных рэспублік азначалі распадзел Расеі, да чаго савецкая ўлада й не дапусьціла, дзякуючы своечасоваму здушэньню нацыянальных рэвалюцый, «інсьпіраваных замежнай агентурай». Савецкая Расея выратавала нерасейскія народы быўшае царскае Расеі ад паняволеньня, якое нясьлі ім «заходнія імпэрыялістыя», захаваўшы іх у лонях Расеі. Выходзіць, такім чынам, што атрыбутамі «народу», «нацыянальна-дзяржаўнага сувэрэнітэту», улучна з правам распараджацца лёсам другіх нерасейскіх народаў Расеі могуць карыстацца толькі Расейцы.

В. М. Хвастоў склонны прызнаць падобны стан рэчаў, навет з адчувальнай гордасьцяй зь ягонага боку, аднак як гэта далёка ад ягонае тэзы, што савецкая вонкавая палітыка базуецца на прынцыпах паважаньня нацыянальна-дзяржаўнага сувэрэнітэту малых і вялікіх народаў, на прынцыпах паважаньня права кажнага народу вырашаць свой лёс.

**П. Залужны**

# Аб чым гаворыць чарговы бюджэт СССР

(Заканчэньне з 2-ой бачыны)

якія плаціць жыхарства, купляючы гэтыя тавары. Робіцца гэта ў такі спосаб: да коштаў, якія прадпрыемства затрачвае на прадукцыю сваёй вытворчасьці далічаецца г. зв. «прыбытак прадпрыемства». Гэтыя дзьве сумы складаюць цану, па якой прадпрыемства адпускае свае тавары ў далейшы прамысловы або гандлёвы абег. Аднак па гэтай цане падсавецкі грамадзянін купіць прадукцыі яшчэ ня можа. Канчатковая цана, па якой савецкія прамысловыя тавары прадаюцца на дзяржаўным рынку, фармуецца пасьля далічэньня да яе «падатку з абароту», які дзяржава заносіць на сваё конта. Гэтыя павялічэньні цэнаў на прадукты праз далічэньні да іх «падатку з абароту» і г. зв. «прыбыткаў пратпрыемстваў» робяцца на ўсіх ступенях вытворчасьці й гандлю савецкіх тавараў. Варта заўважыць, што сума далічэньняў «падатку з абароту» часта перавышае ў некалькі разоў кошт прадукцыі тавару. Дык хто-ж, у канчатковым выніку, плаціць «падатак з абароту»? Плаціць яго ўсё жыхарства СССР, усе спажыўцы, якія купляюць па дзяржаўных цэнах савецкія прадукты за свой марны, цяжка запрацаваны грош. Што-ж варты цьверджаньні бальшавіцкай прапаганды аб тым, што «падатак з абароту» ёсьць быццам-бы вынікам дзейнасьці «сацыялістычнай гаспадаркі», калі на самой справе ён становіць сабой вялічэзнае ўскоснае ападаткаваньне ўсяго жыхарства. Жыхарства плаціць яго з сваёй прыватнай кішані!

Такую самую цану маюць цьверджаньні Зьверава, што: «Аднэй із важнейшых крыніцаў даходаў нашага бюджэту зьяўляюцца адлічэньні ад прыбыткаў дзяржаўных прадпрыемстваў і гаспадарчых арганізацыяў», бо прыбыткі гэтыя рэалізуюцца не на базе рэнтабільнай эканамічнай дзейнасьці, а шляхам такога-ж павышэньня цэнаў на прадукты, г. зн. ізноў такі за кошт спажыўцоў. Памятаем, як яшчэ ў мінулым годзе савецкая прэса паведамляла, што ў некаторых галінах прамысловасьці каля 25% прадпрыемстваў працуюць із стратамі, г. зн. не пакрываюць коштаў прамысловасьці таму, што дзейнасьць гэтага сэктару дае свае вынікі толькі пасьля даўжэйшага пэрыяду часу. А ў выдатках савецкага бюджэту, як бачылі, асноўнай пазыцыяй зьяўляецца якраз цяжкая прамысловасьць, якая ў вялікай меры працуе на зусім непрадукцыйныя абаронныя мэты. Такім чынам не самафінансаваньнем самой індустрыі пашыраецца цяжкая прамысловасьць, але шляхам выціскаваньня грашовых сяродкаў з жыхарства, шляхам эксплятацыі працоўных.

Спадзяваньні крамлёўскіх валадароў, што новыя фінансавыя патрэбы ўдасца пакрыць павышэньнем прадукцыйнасьці працы праз мадэрнізацыю абсталяваньня прадпрыемстваў, аўтаматызацыю, каапэрацыю й рэарганізацыю кіраўніцтва прамысловасьцяй і будаўніцтвам разаб'юцца напэўна й гэтым разам аб прыродны грэх бальшавіцкай сыстэмы, якая выключае свабодную ініцыятыву паасобнай адзінкі й адбірае ад яе права быць не на словах, а на справе гаспадаром вынікаў свае працы. Выкананьне маньяцкіх плянаў можа быць забясьпечанае толькі шляхам далейшай эксплятацыі працоўных дзяржавай. Таму паняволеныя народы ня могуць чакаць у наступным годзе нейкіх значных палёгкаў.

✳

Новы дзяржаўны бюджэт пацьвярджае таксама наш пагляд на нацыянальную палітыку камуністычнага кіраўніцтва. Бальшавіцкая прапаганда многа трубіць аб расшырэньні правоў савецкіх рэспублікаў у кіраўніцтве прамысловасьцяй і будаўніцтвам. Гэта запраўды адбылося. Але зараз пабачым, у якім кірунку расшыраюцца гэтыя правы.

У табліцы бюджэтаў саюзных рэспублікаў знаходзім такія дадзеныя: Бюджэт РСФСР павялічыўся з 104 мільярдаў у 1957 годзе да 189 мільярдаў у 1958 годзе, гэта значыць амаль на сто працэнтаў, а бюджэт БССР павялічыўся адпаведна з 7 мільярдаў да 9 мільярдаў, гэта значыць толькі на 25 працэнтаў.

Старэйшаму брату і гэтым разам, хіба-ж ня прыпадкам, папаўся большы кусок...

**Ю. Дубовік**

**ХРОНІКА БЕЛАРУСКАГА ЖЫЦЬЦЯ НА ЧУЖЫНЕ — ГЭТА ПАКАЗЬНІК НАШАЕ ГРАМАДЗКАЕ ЖЫЦЬЦЯЗДОЛЬНАСЬЦІ Й ДАКУМЭНТАВАНЬНЕ НАШАЕ ПРАЦЫ. ТАМУ НЕ ПАВІННА БЫЦЬ АНІВОДНАЕ ГРАМАДЗКАЕ ПАДЗЕІ, ЯКАЯ-Б НЯ БЫЛА АДЦЕМЛЕНА Ў БЕЛАРУСКАЙ ПРЭСЕ. ПІШЭЦЕ Ў «БАЦЬКАЎШЧЫНУ»!**

# Стаім перад вялікай невядомай

(Заканчэньне з 2-ой бачыны)

рэнцыі было разьвязанае ў прынцыпе пазытыўна.

Ня гледзячы на гэта, слабым месцам у заходнім лягеры зьяўляецца сацыялістычная апазыцыя ў паасобных эўрапэйскіх краінах, галоўна ў Вялікай Брытаніі й Заходняй Нямеччыне. Сацыялістыя, заражаныя ўгодлівымі настроямі й панікёрствам, войстра выступаюць супраць дражненьня Саветаў, дамагаючыся зь імі перагавораў ды высоўваючы розныя нярэальныя формы шуканьня зь імі паразуменьня.

У гэткім вось становішчы камуністычны Ўсход і дэмакратычны Захад уваходзяць у Новы 1958 Год. Як бачым, Захад яшчэ толькі распачаў шукаць спосабаў паправы свайго палажэньня, і таму сяньня яшчэ нельга прадбачыць, у якія формы выльюцца канчальна ягоныя мерапрыемствы. Але ўжо само перакананьне заходніх колаў, што дасюлешняя заходняя палітыка ў дачыненьні да Саветаў і недацэньваньне поўнай загрозы зь іхнага боку аказаліся згубнымі, трэба ўважаць за зьявішча дадатнае. Трэба спадзявацца, што гэтае горкае перакананьне адказных палітычных колаў Захаду станецца зваротным пунктам ягонай палітыкі ў дачыненьні да Саветаў.

Створаная савецкай прапагандай паніка на Захадзе з прычыны савецкіх дасягненьняў у галіне мадэрнае ваеннае тэнікі, на нашую думку, не абаснаваная. Кажная таталітарная дзяржава найстрашнейшым узорам якой ёсьць Савецкі Саюз, мае шмат лепшыя магчымасьці здабыць перавагу ў кажнай галіне тэхнікі, чымся дзяржавы дэмакратычныя, якія ў першую чаргу рупяцца аб дабрабыце і шчасьці свайго народу. Гітлер у 1939 годзе меў у некалькі разоў большую мілітарную перавагу над Захадам, але быў пабіты. Калі-б Саветы сяньня былі ўпэўненыя, што дзякуючы сваей часовой тэнічнай перавазе выйграюць вайну, дык напэўна яе распачалі-б.

Крэмлёўскія ўладары вельмі добра разумеюць, што каб выйграць вайну, аднае зброі мала, хоць гэта й зброя масавага зьнішчэньня й глябальнага засягу. Ёсьць яшчэ зброя мацнейшая за фізычную, зброя духовая, якой Саветы ня маюць і мець ня будуць. Выпадкі ў Вугоршчыне й Польшчы, а раней у Ўсходняй Нямеччыне паказалі, што на арміі сатэліцкіх краінаў яны разьлічваць ня могуць. Першы пэрыяд вайны зь гітлераўскай Нямеччынай ня меней паказаў, што ня могуць разьлічваць і на армію народаў самога Савецкага Саюзу.

Адсюль вывад, што Захад, апрача мілітарных захадаў і свайго палітычнага задзіночаньня, павінен яшчэ абаперціся на паняволеныя народы Савецкага Саюзу й сатэлітных краінаў. Хацелася-б таму надзеіцца, што Захад, а перадусім Амэрыка, шукаючы цяпер інтэнсыўна спосабаў дзеля дасягненьня ўсебаковай перавагі над бальшавізмам, умела выкарыстае й найстрашнейшую для яго зброю — імкненьне да вызваленьня паняволеных ім народаў. Калі-б гэткі кірунак прыняла заходняя палітыка, тады, не гледзячы на савецкія «спутнікі», міжкантынэнтальныя ракеты, падводныя лодкі, можна было-б спакойна распачынаць Новы Год.

**Язэп Каранеўскі**

# Творы Максіма Багдановіча 15)

## З ЧАРНЯЎСКАГА

**(Пераклад з украінскае мовы)**

Ужо зноў не спаткаюцца тыя шляхі,
Якімі ў жыцьцё мы выходзілі зраньня.
Мы ўсе прысягліся, маўляў жаніхі,
Да сьмерці адзінае меці каханьне;
А як разыйшліся — пакінулі нас
Заходы і думкі высокія ўраз:
На іншыя сьцежкі жыцьцё нас зьвяртае,
Пасвоему кажны свой век пражывае,
У кажнага неба і сонца свае,
Супольная-ж праўды крыніца ня б'е.
1912

—◇—

## З ОЛЭСЯ

**(З украінскай)**

Пекла было тут у тую часіну:
Гром, звяр'яцеўшы, стагнаў і равеў,
Білі вакол пяруны бязупыну,
Ўвесь небасхіл то палаў, то чарнеў.
Бура прайшла, і ў людзей я пытаю,
Што-ж бо зрабілася з роднага краю?
Пэўна, руіны ў ім бура зрабіла...
Кажуць — разьбітую ліпу дабіла.
Думка! Калі я цябе выліваю
Ў слова халоднае, ў песьню сваю,
Гэткае-ж пекла ў душы сваёй маю,
Паліць яна мне душу ўсю маю.
Што-ж, асьцюджоная словам людзкім,
Ты нарабіла ў краі дарагім?
Можа, разьбіла маркотную ліпу,
Сьмерці прасіла што ў нудасьным рыпу.
1912

## АСТРЫ

**(З Олэся — з украінскай)**

Упоўначы астры ў саду расьцвілі,
Убраліся ў росы, вянкі запялялі
І сталі ружовага ранку чакаць,
Ў васёлку калёраў жыцьцё прыбіраць.
І мроілі астры ў цудоўным у сьне
Аб зёлках шаўковых, аб сонечным дні.
І казачны край падымаўся зь іх сна,
Дзе кветкі ня вянуць, дзе вечна вясна...
Так мроілі з шэрую восень яны,
Так мроілі астры і ждалі вясны.
А ранак спаткаў іх халодным даждждом,
І вецер у садзе стагнаў за кустом.
І ўбачылі астры, што круг іх — турма,
І ўбачылі астры, што жыць ім — дарма,
І ўмерлі яны. Але тут, як на сьмех,
Паднялася сонца, цалуючы ўсіх.
1912

—◇—

## Вольныя думы

**(1911—1912)**

Meine Bitterkeit kommt nur aus den
Galläpfeln meiner Tinte, und wenn Gift in
mir ist, so ist es doch nur Gegengift.
Heine.

### . УСТУП

Я думы, путамі ня скутыя,
Тут перад вамі выважу,
А проці ганеньня кажу:
Хваробы лечаць і атрутамі.
1912

—◇—

### ГУТАРКА З ПАНЕНКАМІ

„Прабачце! Ластаўка малая
Для птушанят гняздо зрабіла
І клапатліва ўкруг лятае, —
Аж паглядзець прыемна-міла!"

„Вельмішаноўныя паненкі!
Тут ёсьць напэўна трохі цуду:
Ў гняздзечку міленькім і сьценкі
І дно яна зьляпіла з бруду".
1912

—◇—

* * *

Вы кажаце мне, што душа у паэта,
Калі спараджае ён дзіўныя вершы,
Нябёсным агнём абагрэта.
І ў час той між люду — ён першы...
Ах, дзякуй Вам, дзякуй на гэтай прамове;
Душа мая, пэўна, шчасьлівай была-бы,
Калі-б я ня ведаў, панове,
Што пекна сьпяваюць і жабы.
1912

—◇—

* * *

Вы, панове, пазіраеце далёка,
Ў блеску сонца зь вялізарных плеч народных,
Але сьвятло крые шмат чаго ад вока:
Днём ня бачыце Вы зорак пуцявадных.

Заглянеце-ж, калі ласка, Вы у студню:
Ужо даўно яна шчарнела і згнівае,
Але дно яе і ўночы і ўпалудню
У вадзе люстранай зоры адбівае.
К тым, каго жыцьцё заціснула глыбока
Ўніз, у норы падзямельныя пад Вамі,
Вы панове, хоць і бачыце далёка,
Заглянеце ў душы — студні ізь сьлязамі.
1912

# Літаратурны Дадатак

*Уладзімер Дудзіцкі*

## *Прысяга*

*1*

*Мы крывёю на шляхох стагодзьдзяў*
*[высеклі*
*несьмяротнае імя такое —*
*Беларусь!..*
*Аўтар*

*2*

*І толькі варты той жыцьця й свабоды,*
*Хто кажны дзень за іх ідзе у бой!*
*Гётэ*

### I

Навальніцы зьнішчальная ўлева
напаіла душу маю гневам.

Ён, акрылены, думы пакратаў
і настruніў пад грукат гарматаў;

пад разьлівы агнёў і пажараў,
плач сіротаў і енкі ахвяраў...

Думы словам вазьму апрану я —
няхай слова настрою пільнуе...

Няхай вошчацца подыхам вёснаў
гукі музыкі гнеўна-узьнёслай

і вядуць нас, узяўшы аберуч,
на змаганьне за Волю і Веру!

Калі сэрца крануць і расчуляць —
Маці боль свайго сына пачуе;

боль, што ў грудзі гарачыя выцяў
на зьмярканьні ў разьюшаным спрыце...;

боль і цёплую радасьць спадзеву,
скрыжаваную з сілаю гневу...

Маці скажа: ідзеце сюды вы
слухаць думы жыцьця агнявыя —

думы працы і думы змаганьня,
думы блізкага, сьветлага раньня!

Гэтак час набудзіў і пакратаў
струны сэрца пад грукат гарматаў.

каб у сьціплых фрагмэнтах паэмы
расказаць, як жылі і жывем мы;

каб пад родным, скрываўленым сьцягам
даць Радзіме пакутнай прысягу.

### II

Дарагая мая Радзіма!
Слова песьняю стацца прымусь,
каб яна нашу радасьць пладзіла,
што на сьвеце жыве Беларусь;

і, мінаючы глум і мукі,
на прысуджаным доляй крыжы
несла дзецям тваім і ўнукам
найвялікшае права — жыць!

### III

Ня спляміласся й не заліпла
злачыннасьць грахоў і правін...
Як човен із зарасьляў, выплыў
праз морак гадоў успамін.

Жыцьцё нас і гнула і секла
на часткі і напал — абы
у хітра змайстрованым пекле
пладзіліся й чахлі рабы...

На д'ябальскім чорным экране
жахлівы віднеецца сьлед:
на болем разьятранай ране
Краіны трухлее шкілет...

Шавеляцца жоўтыя косьці,
і чэрап сухі галавы
аб лёсе свае маладосьці
такое гаворыць жывым:

### IV

Як каралі і калечылі — не галасіла,
толькі тварам сінім прыпадала да зямліцы.
Гэтакую, як той камень крамяністы, сілу
мела шчуплагалая у целе маладзіца.

Словам не азвалася да ворагаў ніразу
і павекаў не расплюшчыла. Каму? Навошта?..
Заплаціла Маладзіца катам за абразу
ня чым небудзь, а жыцьцём — найдара-
[жэйшым коштам.

Галасілі ўсе равесьніцы, бацькі, сястрыцы.
Пакатам каціласся над полем галашэньне.
Ля вазёраў нашых сініх, паміж лозаў ніцых
унураўся неўтрапёны пошчак у імшэньнік.

А лясы — бары сунічныя — на хіб зялёны
падымалі і вышэй яго шпурлялі — ўгору,
каб пачулі не адны мы — цэлы сьвет, — мільёны
пра вялікае на Беларусі нашай гора... [ёны

### V

І казалі людзі, і казалі проста:
— Наша шчасьце — за дванаццацю замкамі...
На парозе хаты, на дарозе росту
доля ўзгадавала цяжкі гора камень...

І пыталі людзі, і пыталі шчыра:
— Ці не разьмінецца наша шчасьце з намі?
Ці не закалыша шум трывожны віру
цьвету сноў дзявочых у гаротным найме?..

І чакалі людзі, і сьціскалі скроні:
— А калі-ж мы скажам слова гневу сіле,
каб лягло, як сонца, шчасьце на далоні,
каб жыцьцё людзкое больш не галасіла?..

І казалі людзям поле, лес і зоры:
— Як ня сёньня — заўтра, а 'ткі легчы мусіць,
бо ня заўжды-ж маюць, як чаўны у моры,
трушчыць іклы бураў косьці Беларусі!

### VI

Край дружбы з радасьцяй ня меў:
туга была штодзённай госьцяй.
І голас моўкнуў і нямеў,
як песьні скутай маладосьці.

І маладосьці ня было:
спыніла старасьць на паўкроку...
Яна тугім упала тлом
пласьмя на стоптаным абтоку.

Гайдаў трагічную труну
вятроў халодных час дрыготкі.
І край прыгадваў даўніну,
жыцьцё стваральнікаў і продкаў.

Ня раз братоў маіх, сясьцёр,
на раду ў хату, кажуць, клікаў,
ды ня прыйшлі, бо й сьлед расьцёр
чужацкі лад асокай шпікаў.

Шчымела сэрца. І штодня,
каб крыўду помстай перагрызьці,
у сьцены білася радня —
шукала схованага выйсьця...

Інакшых лекаў анідзе
ня мела ўзяць Радзіма-Маці.
І гурт сям'і яе радзеў
на чорным гора перакаце...

І сьлёзы буйныя цяклі,
паілі пекла мур акуты.
Калі, пытаўся Край, калі
цярпеў хто гэткія пакуты?

Навокал — вусьціш. Ні душы.
І дзесь пад точаным нарогам
нямую цемру варушыў
вар'яцтвам выкліканы рогат...

### VII

Дарогі разьмінуліся на Ўсходзе
і ўперліся ў нямыя тупікі...
Нязвыклымі шляхамі людзі ходзяць,
тасуючы у памяці вякі.

Дванаццаты. Сямнаццаты. Дваццаты —
апошняя, заключная вярста... —
калоцца, цярплівасьцяй напяты,
пад вобразам расьпятага Хрыста.

Нікому і нідзе даўно ня сьпіцца:
тасуюцца у памяці вякі,
і неба нагартованы сьпіцы
ўядаюцца ў нямыя тупікі...

### VIII

Стрэлы чорныя цела зямлі працялі...
Маці родная, сэрцам паслухай,
і скажы сваім дзецям, ці бачыў калі
Край такую ў жыцьці завіруху.

Голас любы, цярэбячы шэрасьць імжы,
азываецца з хваль землятрусу:
— Гэта-ж д'ябалавы рукі ўбіваюць нажы
у сьвятую душу Беларуса...

### IX

Стаім па-над кручай. Сівыя гарбы,
нязломнае сілы грамады,
грукочуць і крышаць сьцен чорных ілбы —
астоі чужацкага ладу.

Зрываюцца буры з патрэсканых скал,
каб яркнулі зоры над пусткай,
каб сьлед ліхадзея агнём спаласкаць
з абшараў зямлі беларускай!

Сягоньня разгон хай ня поўны яшчэ,
ён заўтра патроіцца... Потым
ушчэнт чужаніцы ярмо расьпячэ,
муры, зьнітаваныя потам...

Іх ладзілі доўга найміты-майстры,
хаваючы ганьбу і сорам,
каб кроілі згубныя мору вятры
людзкую ў мурох непакору;,

каб нема стагналі тугія пласты
у лёхах зьдзічэлага ўсходу;
каб цела калечыла лютая стынь
ахвярам крывіцкага роду...

Мацнее пачатая сілаў разьня —
упартае бураў змаганьне.
Пад грывамі пушчаў, чакаючы дня,
стаім ля апошняе грані...

### X

Калісьці сокамі грудзей
жывіла продкаў ты, зямліца.
І нам, каб род не парадзеў,
дазволь пітва твайго напіцца.

З маленства сьнілася у сьне,
было крыніцай дум адзіных.
Яму, як сонцу і вясьне,
маліцца хочам на Радзіме.

На землях выпетралых, дзе
над курганамі вецер вые;
дзе гора едзе на бядзе,
абняўшы дзіды агнявыя...

Дзе, веру росьцячы, браты
за волю кроў зямлі аддалі,
і дзе лунае дух сьвяты,
над мужнасьцяй бунтарных даляў..

Паі-ж нас сокамі грудзей,
як продкаў некалі, зямліца!
Паі! Нас покліч твой вядзе
Табе і Небу памаліцца.

Прымі да споведзі. Вазьмі
прысягу верную. Ад шчасьця
сваімі моцнымі грудзьмі
цябе заслонім ад напасьці!

---

* * *

Мы доўга плылі ў бурным моры,
І ўраз — жаданая зямля!
Вы добра паказалі, зоры,
Зарука ў тым, — трэск карабля.
Што сеў на скалы ў змрочным моры.
Прывет, жаданая зямля!
І бястрывожна бачаць зоры,
Як тонуць людзі з карабля.
1912

—◇—

* * *

Была калісь пара: гучэла завіхруха
І замяла мае мінуўшчыны сьляды.
Усьціхла ўжо яна... Плывуць удаль гады,
А ўсё ня б'юцца крылы духа:
Куды цяпер ісьці? Куды?

Ў душы гарыць агонь нуды, — пануры, чорны,
Ці мне крыніцай сьлёз сваіх яго заліць
І плугам цяжкага мучэньня сэрца ўзрыць? —
Мо ўзыйдуць там надзеі зёрны!
Куды-ж ісьці і што рабіць?
1912

—◇—

### МНЕ СЬНІЛАСЯ

Ўсё вышэй і вышэй я на гару узьбіраўся,
Падыймаўся да сонца, што дае нам цяпло;
Але толькі чым болей да яго набліжаўся,
Тым усё халадней, маркатней мне было.

Зарыпеў сьнег сыпучы пад маімі нагамі,
І марозам калючым твар пякло ўсё крапчэй.
І, пануры, стамлёны, ўніз пайшоў я сьнегамі,
Сонца там хоць і далей, але грэе цяплей!
1911

—◇—

* * *

Шмат у нашым жыцьці ёсьць дарог,
А вядуць яны ўсе да магілы.
І бязь ясных надзей, бяз трывог,
Загубіўшы апошнія сілы,
Мы зыйдомся, спаткаемся там
І спытаем сябе для чаго мы
Па далёкіх і розных пуцях
Адзінока йшлі ў край невядомы?
І чаму пасьпяшаліся так,
Напружаючы ўсе свае сілы,
Калі, ціха паўзучы, чарвяк
Ўсё-ж дагнаў нас ля самай магілы?
1912

—◇—

### Мадонны

#### У ВЁСЦЫ

*Lumen coeli, sancta rosa!*
*А. Пушкін*

Хвалююць сэрца нам дзявочыя пастаці
І душы мацярок нас могуць чараваці;
Вышэйшая краса — ў іх зьлітнасьці жывой!
Артысты-маляры сьхіліліся прад ёй,
Жадаючы зьявіць цераз свае хусьціны
Пачуцьці мацеркі у вобліку дзяўчыны.
Красы тэй сымбаль, Маці-Дзева, стала ты, —
І глянулі твае спад пэндзаляў чырты.
З таёмным дрыгатам на іх я пазіраю,
А сэрца ўсё імкне да бацькаўскага краю.
Мінулае сваё прыпамінаю я!
Між цёмных абразкоў калішняга жыцьця
Шукаю сквапна штось трывожнаю душою,
І здараньне адно ўстае перада мною.

* * *

Калісьці летнюю рабочаю парой
Праз вёску я ішоў. Панурай чарадой
Абапала крывой і вузкай вулкі хаты
Стаялі — шэрыя, струхленыя; як латы,
Значнеліся ў сьцянах сьляпыя вокны іх,
І аж чарнелася салома стрэх гнілых.
Ўсё руйнавалася, старэла, адмірала,
І мала што вакол хоць трохі аздабляла
Вясковую нуду; мак яркія квяткі
Разнакалёрныя, як тыя матылькі,
У градах высыпаў і цешыў імі душу,
Ды можна йшчэ было там-сям пабачыць грушу.
Крывую ды старую... толькі і ўсяго.
І да таго-ж зь людзей ня ўбачыш нікаго, —
Яны на полі ўсе; не мільканець спадніца,
Ня пройдзе зь вёдрамі па воду маладзіца,
Ня ўгледзіш белую магерку мужыка,
Ў паветры не памкне ірзаньне жарабка,
І песьня сумная не паліецца звонка...
Што-ж дзіўнага, калі, раптоўна крык дзіцёнка
Пачуўшы, здрогнуў я і азірнуўся. Ах!
Я спудзіў хлопчыка; на ручках і нагах
Ён, бедненькі, папоўз па траўцы ля сьцяжынкі,
Да нянькі тропячы — так год васьмёх дзяўчынкі.
І вось, дабраўшыся, ў падолак разам к ёй,
З трывожным голасам уткнуўся галавой;
І, як сьхінаецца ад ветру верх бярозкі,
Дзяўчынка к хлопчыку нагнулася і, сьлёзкі
Сьціраючы яму, штось пачала казаць,
Каб заспакоіць плач — зусім, як быццам маць.
І так зьліваліся ў жывы абраз адзіны
Той выгляд мацеркі ды з воблікам дзяўчыны
Дзіцячым, цененькім; і ў гэты час яна,
Здавалася, была аж да краёў пайна
Якойсь шырокаю, радзімаю красою,

XI

Вось і Менск — старажытнае места.
Маршы, песьні і золата вестак . . .

Вось Няміга й Высокая Плошча.
Сонца вусны і думы палошча . . .

Вось жаўнеры і белыя коні,
і абраз старадаўняй Пагоні . . .

✳

**«Бійце ў сэрцы іх, — бійце мячамі,**
**Не давайце чужынцамі быць!**
**Хай пачуюць, як сэрца часамі**
**Аб радзімай старонцы баліць . . .»**

**Маці родная, Маці-Краіна!**
**Ня усьцішыцца гэтакі боль . . .**
**Ты прабач, Ты прымі свайго сына,**
**За Цябе яму ўмерці дазволь!»**

XII

. . . Пасьля доўгіх і цяжкіх разлучын
радасьць стрэчы узрушыць балюча.

І скрыжуюцца вочы і рукі
пад цудоўныя радасьці гукі . . .

У зьняслаўленай бацькаўскай хаце
пачастуе сыноў сваіх маці.

Кроплі чыстыя першае чары
абдадуць цела палкасьцяй вару

і спалошчуць атруту былога
моцным хмелем пітва дарагога.

Гэтак, збыўшы пакуту разлучын,
радасьць стрэчы узрушыць балюча . . .

XIII

Каля сьвятыні, на пагосьце,
пад беларускім родным сьцягам
увесь народ крывіцкі й госьці
пачуюць нашую прысягу.

Мы трэйчы ўкленчым урачыста
і прысягнем Радзіме гучна
ушчунуць рэшту змоў нячыстых,
што прагнуць зганьбіць нашу лучнасьць;

наровяць край наш родны, любы,
дабро й жыцьцё, што бралі з боем,
аддаць на новы зьдзек, на згубу —
у рукі спрытных людабояў.

І прысягнем, на зайздрасьць тлуму,
самім сабе, сьвятлу і веры,
каб ня чыніў манголец глуму
і больш ня стукаўся у дзьверы . . .

XIV

О прысяга, о сіла сьвятая,
дух ваяцкі бы птах узьлятае.

Узьлятае на крылах і кліча
войска грознага лік павялічыць.

Яно прыйдзе і стане зь мячамі,
сіла гневу дзе б'ецца з начамі . . .
дзе ў пякельных агнёх навальніцы
сінь крывёю варожай імгліцца.

Прысягне, скажа шчыра і проста
у часіну ваяцкага хросту:

«Для цябе, беларускі народзе,
сіла збройная волю народзіць!

Ахрысьці на ахвярныя чыны
у змаганьні за славу айчыны!

Маці родная! Вораг ніколі
ня скуе крывёй купленай волі!

О прысяга, о сіла сьвятая,
дух ваяцкі бы птах узьлятае!

✳

Тут, дзе воды Нямігі ўліваюцца ў Сьвіслач,
Сотні год дзе няволя чужацкая вісла —
На зьняслаўленым пляцы разьбітай сталіцы,
Векапомнага Менску, дзе радасьць іскрыцца,
Над касьцямі ахвяраў вялікіх, пад сьцягам
Далі Богу, народу й Радзіме прысягу . . .

✳

**«Ў белай пене праносяцца коні, —**
**Рвуцца, йімкнуцца і цяжка хрыпяць . . .**
**Старадаўняй Літоўскай Пагоні**
**Не разьбіць, ня спыніць, ня стрымаць!»**

XV

Грымяць і грымяць цягнікі
у бляску гарматных ускліпаў.
Ў трывозе вар'яцкай вякі,
здалося, да зямляў прыліплі . . .

А шлях не кароткі яшчэ —
наперадзе шмат кілямэтраў.
Ляцяць цягнікі ўсё шпарчэй
наўсуперак згубнаму ветру.

У воблік напятай ночы
вачыма ўпіваюцца воі.
Ў тугую ляцяць далячынь
і іхныя думы-настрої . . .

✳

Зыйшліся у грозным бai
вялікія, грозныя сілы.
Радзіма на варце стаіць —
да сну анікога ня хіліць.

Да сьціснуў вільготных прыляж,
адвага, часіну паслухай:
дрыжыць пад нагамі зямля,
прыймае і радасьць і скруху.

З-за воблакаў месяц пасе
падзеі напятыя сутак . . .
Няпрошанай госьцяй прысеў
ля крыжа збуцьвелага смутак . . .

— — — — — — — — — — — —

І просіць, і моліць устаць
сыноў дарагая матуля,
абраз няўмірушчы Хрыста
да сэрца гарачага туліць:

— Зірнеце, саколы, з магілак сырых
на сьвет гэты Божы, на наскі!
Малюся і плачу, каб нашай зары
ізноў не пасеклі на часткі . . .

XVI

Ні матулі ні ейнага плачу
і ня чуюць сыны і ня бачаць.

Ані сонца, ні зораў, блакіту,
ані медзі ня бачаць ракітнай.

І зьнішчальны узьлёт навальніцы
не згадаецца ім, ня прысьніцца.

Прыняла іх зямліца ў пасьцелю —
вецер лісьцем курганы усьцеле.

Пракувае зязюля ураньні
пра ахвяры цяжкога змаганьня.

Неба хмары сівыя падоіць
і напоіць сыноў сырадоем . . .

✳

Сьпеце, сьпеце, крывіцкія воі,
ушануюць браты вашы мроі;

ушануюць і дзеці, і сёстры
сэрца жалем сьціскаючы гострым;

ушануе змагарныя чыны
Маці нашая, Маці-Айчына!

А зарою умыецца вечар —
прыйдуць маткі да вас і укленчаць . . .

І дзяўчаты, каб сны не каралі,
асыпаючы сьлёзаў каралі

на сьвяжуткі пясочак сыпучы,
засьпяваюць аб крыўдзе разлучын:

— Дзе-ж ты, любы сокал,
Дзе-ж ты, сінявокі? . .
Я журуся, я чакаю —
Любы, адгукніся! . .

Будуць дні і цалюткія ночы
гаварыць аб нядолі дзявочай,

шчасьце з даляў сваё будуць клікаць
па усёй па краіне вялікай:

— Я-ж кахала цябе, мая радасьць . . .
Помніш росныя сьцежкі у садзе? . .

Помніш рэчку, крынічка дзе звоніць? ·
Ты прыйходзіў ды з кветкай півоні . . .

Хвалі беглі, каціліся ў далі,
Кволя кветкі-півоні гайдалі . . .

Я-ж кахала цябе, мая радасьць . . .
Помніш росныя сьцежкі у садзе? . .

XVII

Плывуць жалобныя развагі,
плывуць і коцяцца паволі:
— Пад бел-чырвона-белым сьцягам
ляглі сыны за шчасьце волі . . .

— За рэкі й руністыя гоні,
за Край вазёр, красы і веры,
за гарт крывіцкая Пагоні
ляглі крывіцкія жаўнеры . . .

XVIII

Ёсьць такія, што кажуць гэтак:
«Нам сваё наймілей бывае,
няхай восень сабе ці лета
узьвівае свой сьпеў над краем . . .»

Хай што хочуць гаворыць людзі —
не такі ўжо вялікі грэх . . .
Сёньня тое злачынствам будзе,
калі думка чыя пампэ!

Не здалее ніхто на сьвеце
гадавацца, як трэба, жыць,
калі ўзьлёт іхны злосьнік вецер
разапне на шпянёх мяжы . . .

Чаго варта цяпер істота
у цяжкую жыцьця пару,
што наровіць, як смоўк, употай
прысмактацца да моцных рук?

Мо' таму й гнеў душу сьціскае,
і спадае сьляза з вачэй? . . .
Толькі грэшнік чужымі рукамі
на ражне славу дзён пячэ!

У мінуласьці — час пражыты —
думку продкі радзілі дням,
каб да сонца, крывёй абліты,
гонар Бацькаўшчыны падняць.

Шанаваць, сьцерагчы нам трэба,
гартаваць і далей расьціць,
каб пад родным, блакітным небам
накананаваны шлях прайсьці!

Хай шпуляе, ірве навальніца
набалелыя ніці надзей, —
хоць падзем —
можа стацца так —
ніцма,
але Краю ня зрадзім нідзе!

XIX

Прыдзем, вернемся ў бацькаву хату
сьвяткаваць найвялікшае сьвята;

сьвята мужнасьці, моцы і сілы,
што няволю ў змаганьні скасіла.

Маці стрэне, гасьцінна адчыніць
сэрцу блізкія дзьверы сьвятыні.

І памолімся, палячы сьвечы,
за шчасьлівую нашую вечнасьць.

Думы радасьці нашае — песьні —
узьлятуць у блакіт паднябесься . . .

Гэтак час пабудзіў і пакратаў
струны сэрца пад грукат гарматаў . . .

XX

Родная! Заві, хвалюй усіх нас;
высака
падымаць над неспакоем сьцяг —
сыноў прымусь.
Мы-ж крывёю
на шляхох стагодзьдзяў высеклі
несьмяротнае імя такое —
БЕЛАРУСЬ . . .

**Уладзімер Дудзіцкі**

---

І, помню, я на міг пахарашэў душою.
А можа не краса была ў дзяўчынцы той, —
Дзяўчынцы ўпэцканай, і кволай, і худой, —
А штосьць вышэйшае, што Рафаэль вялікі
Стараўся выявіць праз Маці Божай лікі.

* * *

Балона лепшая ў штодзённіку жыцьця!
Зноў зь ціхай радасьцяй цябе чытаю я.
Хай шмат чаго ўжо з тых гадоў крыніца змыла
У памяці маёй, хай тэй дзяўчынкі мілай
Ўжо воблік губіцца у цёмнай глыбіне, —
Я веру, ў цяжкі час ён гляне на мяне.
1912

—◇—

## ВЭРАНІКА

**(Вершаванае апавяданьне)**

È un pensier del mio capo
(Яна — выдумка мае галавы).
Giovanni Prati

Я на душы вайсковай маю
Жыцьця мінулага пячаць:
Схачу свой вольны верш пачаць, —
І ўраз мінуўшчыну згадаю;
Удаль вядуць мяне сьляды
Да вас, дзіцячыя гады.

Ўстае перад маім паглядам
І вулка, веючая сном,
І ціхі, старасьвецкі дом
Зь цяністым і зьдзічэлым садам;
Над ім шпакоўніца ўгары,
А ўкруг сьхіліўся тын стары.

Дом гэты да паноў Забелаў.
Суседзяў нашых, наляжаў;
Я змалку там штодня гуляў;
Зь дзяцьмі іх лез на дахі сьмела,
Рваў яблыкі, рабіў садом
І крыкам поўніў цэлы дом.

Вясёла йшлі гулянкі нашы:
Пад шум і гук размах рукі
Зьбіваў здалёку гарадкі,
Чуваць быў сьмех, як „мала кашы",
І кажны сунімаў свой плач,
Калі ўразаўся ў плечы мяч.

А вечарком мы выпушчалі
Ў паветра белых галубоў:
Зрабіўшы некалькі кругоў,
У вышыню яны шыбалі,
Як чысты сьнег, кружылі там
І падалі на дахі к нам.

Калі-ж сачыўся бледнаваты
Зор сініх бліск празь небасьхіл,
І уплятаўся вулак пыл, —
Мы ўсе пяялі каля хаты,
І супаўняў нягучны хор
Маркотнай песьняй сьціхлы двор.

Так у гулянках пралятала
Маё дзіцячае жыцьцё,
А поруч ціхае дзіцё,
Дачка Забелаў, узрастала.
Яе я мала знаў: яна
Заўжды была сама, адна.

Жылося цяжка Вэраніцы
(Хай так дзяўчыну будзем зваць)
Яе памерла рана маць,
І ня было зусім сястрыцы,
А бацька сэрца хоць і меў,
Ды прытуліць яе ня ўмеў.

Таму з маленства палюбіла
Хавацца ў сад стары яна.
Дзе веяла дыханьне сна,
І цішыня ў паветры плыла,
І нярухомы быў спакой,
Маўляў у глыбіні марской.

Не калыхнула лісьця хвалі,
Ўспляснуўшы пенаю квятоў
Паўзьверх чарэшневых кустоў;
Кіпіць шум места дзесь там далей,
А тут і глуха і цямно, —
Не зварухне марское дно.

І забывала Вэраніка
Між зёлак з кніжкай аб усём,
А ўзгляне, — сад кіпіць жыцьцём:
Над ёю куст шыпшыны дзікай,
Бруяе блізка сонны чмель,
І горка пахне тонкі хмель.

Ізноў страніца па страніцы
Раскрытай кнігі шалясьціць;
Нячутна час кудысь бяжыць,
Раяцца думкі Вэраніцы, —
Усё расьце душа яе
І ў поўнасьці красы ўстае.

Калі-ж асеньнія навіны
Зьмянялі сад, калі зь бяроз
Рваў лісьце вецер, а мароз,
Наліўшы ягады рабіны,
Траву губіў, і мы нагой
Ўзрывалі пэрлы лісьцяў слой;

Калі патроху чырванелі
Чаромха, ліпа, стройны клён,
А гнёзды змрочныя варон
Між голага гальна чарнелі,
І грозны вечару пажар
Палаў між бура-шызых хмар;

# Да Маці...

**(Апавяданьне)**

**АД РЭД. Ніжэй зьмяшчаем апавяданьне, перасланае з Польшчы з просьбай надрукаваць яго ў «Бацькаўшчыне». Яно належыць пяру маладога Беларуса — аднаго зь дзесяткаў тысяч, лёс якіх закінуў у Польшчу.**

**Заклікаем і іншых нашых маладых суродзічаў прысылаць свае пробы пяра ў «Б-ну». Яна з ахвотай зьмесьціць іх на сваіх балонах ці дасьць адпаведныя парады.**

* * *

Сонца прыгравала ўжо ад самай раніцы, і цяпер пачало прыпякаць ненажарты. Неба над даляглядам было чыстае й блакітнае, як лязура. Воблакі адплылі ў далеч, ачышчаючы шлях вялікай агнявой кулі. Дрэвы, кусты, збожжа, трава, краскі стаялі нярухома, выпраменьваючы навокал сябе прыемны аж да ўдушша водыр. Буйнае калосьсе хілілася да зямлі, налітае маладым зернем. Часамі ціха шалясьцелі лісткі таполяў. Над палямі разлягаўся сьпеў жаўранкаў. Ластаўкі неспакойна сьцігалі з гары долу, пасьля зноў угару. На пашы каровы махалі галовамі й хвастамі, адганяючы кусьлівыя мухі й шукаючы халадка. Адчувалася нейкае няўлоўнае, нябачнае напружаньне. Шмат хто з тых, хто працаваў у полі, пачынаў разглядацца па небе, кідаў работу й зьбіраўся дамоў.

У невялікай вёсцы сярод зелені садоў, старых ліп і вязаў, панаваў супакой. Сонечныя праменьні няміласэрна пяклі шэрыя драўляныя будынкі, крытыя саломай; здавалася, што ўсё зараз загарыцца вялікім полымем. Вёска як вымерла. Толькі лёгкія дымы зь некаторых каміноў сьветчылі, што жывуць тут людзі. Выгляд хатаў гаварыў, што небагатае гэта жыцьцё й невясёлае. Але людзі жылі — працавалі, адводзілі душу сумнымі, прыгожымі песьнямі, і мроілі — чакалі лепшага.

У ваднэй з хат з кута ў кут неспакойна снаваў малы хлапчук. Надакучыла. Выбег на двор, заглянуў у гарод, зайшоў у хлеў, адрыну. Не знайшоў нікога. Бацька працаваў у полі, цётка пайшла да суседкі, а маці не вярнулася яшчэ з касьцёла. Ён быў яшчэ ў ложку ,калі маці, убіраючыся ў сьвяточнае адзеньне, гаварыла што йдзе да споведзі. Пагладзіўшы яго па льняных валасох, паабяцала, што хутка вернецца, і — няштодзённая справа! — прынясе цукеркаў.

Час ішоў, а маці не варочалася. Хлапчук яшчэ раз абгледзеў усе куты, заглянуў у гарод, панюхаў колькі кветак мальвы, пужаючы пчолы, і з умурзаным у жоўты пыл пляскатым носам, аглядаючыся на ўсе бакі, памаленьку, вузкай сьцежкай пайшоў насустрач мамы. Яна-ж, пэўна, зараз будзе йсьці. Тады будзе весялей.

Прайшоўшы гарод між канаплямі, апынуўся ён сярод зарасьлі над рэчкай. Пастаяўшы крыху, пайшоў далей. Мінуў грэблю, залітую вадой; затрымаўся перад доўгай, вузкай кладкай. Маці ўсьцяж яшчэ ня было відаць. Доўга прыглядаўся малым рыбкам, што мільгалі ў вадзе Пасьля задумаўся: пераходзіць на другі бок, ці не? Дый кладка такая вузкая. Але ахвота хутчэй сустрэцца з мамай перамагла страх, і пачаўся рызыкоўны пераход цераз кладку. Асьцярожна трымаючыся за апірышча й падпіраючыся знойдзеным на беразе кіем, ён бяз прыгодаў ,перабраўся на другі бераг. Ад кладкі сьцежка вілася якраз у кірунку касьцёла, вежы якога былі ўжо навет відны за невялікім узгоркам, што, пад подыхам яшчэ зусім нячутнага ветру, то сінеў лёнам, то шарэў-серабрэў нясьпелым жытам. Такая дарожка дадавала ахвоты да далейшага падарожжа, і хлапчук, падскокваючы на сваіх малых босых ножках, падсьпеўваючы нешта толькі яму зразумелае, тупаў далей. Мінуў стада авечак, што пасьвіліся адразу за рэчкай, пасьля ўвайшоў у сінія загоны лёну. Глянуў на вёску, што цяпер засталася даволі далёка ўзадзе і зноў падумаў: ці ня лепш вярнуцца? У тэй хвіліне жанчына, што палола лён, выпрастоўваючы свой збалелы ад даўгога нагінаньня крыж, заўважыла яго:

— Куды-ж ты йдзеш, хлопча?

— Да мамы!

— А чый-жа ты?

— Мамін! — коратка й весела адказаў той і пабег далей.

Увайшоўшы на ўзгорак, зь якога ўжо добра быў відаць касьцёл, затрымаўся. Так далёка сам ён яшчэ ніколі ня быў. Лепей спыніцца, падумаў ён. і тут пачакаць на маму. Сеў тады на мяжы, пачаў зрываць краскі, укладаць іх. Надакучыла. Зыйшоўшы крыху набок, пачаў будаваць хаткі зь пяску, уквечваючы іх калосьсем; зацікавіўся працавітымі мурашкамі, што жвава бегалі вытаптанымі імі дарожкамі; прабаваў лавіць матылькі, але былі хутчэйшыя за яго. Тут зусім нечакана села яму на руку цяцёрка-Божая кароўка. Падняўшы кулачок, пачаў пытацца яе так, як рабілі гэта ягоныя старэйшыя сябры:

Цяцёрка, цяцёрка, скажы
Ці будзе пагода, ці дажджы?
Калі будзе пагода — сядзі,
Калі будзе дождж — ляці!

Цяцёрка ня раз прабавала ляцець, але хлапчук, стараючыся не зрабіць ёй крыўды, пальцам прымушаў яе зноў складаць крыльле.

Заглыблены ў свае справы, хлопчык і не спасьцярог, што з захаду пачала насоўвацца, як сьцяна, цёмная хмара, закрываючы блакітнае неба. Урэшце яна глынула й сонца. Маланка ,а тут-жа за ёю й адрывісты гром змусілі хлапчука ўскочыць на ногі.

Спалоханы, аглядаўся навокал, але ўжо ня было відаць ані жанчын сярод загонаў, ані авечак. Спачатку кінуўся быў у бок вёскі, каб там шукаць прыпынішча, пасьля аднак завярнуўся й пабег у кірунку касьцёла, бо-ж там была ягоная мама — там толькі мог ён быць бясьпечным.

Маланкі, пяруны штораз сьціскалі страхам сэрца хлапчука. Хутчэй, хутчэй! Ягоныя дробныя ножкі тупалі па сьцяжынцы, спатыкаліся аб каменьне. У пакрытай кудлатым лёнам галоўцы была толькі адна думка: хутчэй да касьцёла — там мама! Яна прыгалубіць, схавае ад грому!

Зусім пацямнела. Ён ужо хацеў схавацца пад галінамі дзікай ігрушы, але чарговы гром з маланкай выгналі яго адтуль. Яму хацелася плакаць крычаць, але ад страху ня мог. Здавалася, вось-вось маланка спаліць яго, чорныя хмары назаўсёды адгародзяць яго ад мамы й ад вёскі. Але ён бачыў ужо мураваныя сьцены касьцёла, народны парахвіяльны дом, а за ім млын, краму й іншыя будынкі.

— А Божачка, каб-жа дабегчы, — думаў хлапчук, і апошнімі сіламі бег далей — ужо шырокім гасьцінцам, выціраючы вочы ад пяску, што гнаў віхор яму насустрач.

* * *

Ашалелая бура выгінала дрэвы аж да зямлі; некаторыя падалі, вырваныя з карэньнем. Покатам клаліся налітыя зернем нівы. Скошаныя капіцы сена віхор ірваў угару, і разам зь пяском з дарог і палёў разносіў па сьвеце; зрываў стрэхі, нішчыў будынкі. Пяруны білі адзін за адным. На небасьхіле зачырванеліся пажары. Сонца, здавалася, згасла.

Людзі думалі, што настаў канец сьвету. Запальвалі ў хатах сьвечкі, падалі перад абразамі на калені, із страхам паглядаючы ў цемру; малілі Ўсемагутнага, каб захаваў ім жыцьцё й ня помніў грахоў. Навет жывёла баязьліва забілася ў куткі. Дарогі апусьцелі. Урэшце лінуў дождж.

Не сядзелі дома хлапчукоў бацька й цётка. Яны бегалі ад хаты да хаты, ад гумна да гумна, заглядалі ў калодзеж, былі над рэчкай, у зарасьлях, гародзе... Прамоклыя, змучаныя, па некалькі разоў заглядалі ў тыя самыя месцы. Хлапца ня было, і ніхто ня мог сказаць, дзе ён дзеўся.

Ашалелая бура доўга зьдзекавалася над людзьмі й прыродай. Урэшце, насыціўшыся зьнішчэньнямі, супакоілася. Цётка плакала горкімі сьлязамі, бо яе была віна — не дапілнавала хлапца. Бацька ня знаў куды кінуцца.

А хлапчук, хоць і з пакалечанымі нагамі, але цэлы й здаровы, трымаючыся за руку маці, варачаўся дамоў. Ён быў шчасьлівы, што яму ўсё-ж удалося уцячы ад буры, дабегчы да народнага дому — а там была ягоная дарагая, адзіная мама. Цяпер ён туліўся да яе, падыходзячы да роднай хаты. Бацька, што стаяў у дзьвярох, пабачыўшы абодвых, адвярнуўся й выцер рукавом вочы.

**Я. Жывы**

**ПАВІНШАВАНЬНЕ**

**Беларуская Рэдакцыя радыя «Вызваленьне» вітае ўсіх нашых суродзічаў зь Вялікім Сьвятам Нараджэньня Хрыста і жадае беларускаму грамадзянству на эміграцыі плённага й шчасьлівага Новага Году ў прыватным жыцьці й змаганьні за нацыянальныя Ідэалы.**

**Беларуская Рэдакцыя радыя «Вызваленьне»**

# Мінулае й сучаснае

Апошнімі часамі на бачынках рэспубліканскага беларускага друку іншы раз можна сустрэць даволі цікавыя даведкі зь гісторыі беларускага мастацтва. У БССР засталіся яшчэ людзі, якія нажаль толькі ў дазволеных ім рамках, ня спыняюць такое-сякое дасьледнае працы, адшукваюць зерне пасеянае народам у культурнай галіне. Частка таго, што дасьледваецца трапляе й на бачынкі савецкага друку, бо-ж як-ні-як шыльда сувэрэннасьці БССР не дазваляе замоўчваць усяго. Аднак аб дасьледваньні ў поўным значаньні гэтага слова гаварыць не даводзіцца.

Крытык Абэцэдарскі разглядае матар'ял, апублікаваны С. Багуслаўскім у савецкім друку. Старадаўнія дакуманты сьветчаць нам, прыкладам, аб вялікім і актыўным удзеле Беларусаў у пабудове першага расейскага тэатру ў 1672 г. пры цары Аляксею Міхайлавічу. Аказваецца, што ў другой палове 17-га стагодзьдзя тысячы беларускіх кустароў-рамесьнікаў перасяліліся ў Расею, ня лічачы тых, што паходзілі зь беларускіх земляў, ужо тады акупаваных Маскоўшчынай. Сярод пасадзкага жыхарства Масквы было больш за дзесяць працэнтаў выхадцаў зь Беларусі. Яны былі добра знаёмыя з тэатральным мастацтвам, бо яшчэ да 17-га стагодзьдзя дзейнасьць царкоўнай і школьнай драмы на Беларусі была шырокаведамай і распаўсюджанай. Таму зусім зразумела й нявыпадкова тое, што ў якасьці першых актораў першага расейскага прыдворнага тэатру былі выкарыстаныя, і то галоўным чынам, Беларусы; яны прыхільна ставіліся да тэатральнага мастацтва, у той час калі Расейцы ня ведалі яго й ставіліся да яго адмоўна.

Беларусы былі прыцягнутыя й да справы тэатральнага афармленьня, дэкарацыяў, машынізацыі сцэны, бутафорыі й г. д., дзе таксама занялі амаль галоўнае месца. Дакуманты таго часу (кніга «Мяшчанская слабада» 1677 г.) часамі захавалі навет асаблівасьці беларускае мовы й належалі перасяленцам зь Беларусі. Тут паказаныя й шматлікія беларускія прозьвішчы ўдзельнікаў першага расейскага прыдворнага тэатру: актораў, будаўнікоў, тэатральных касьцюмэраў, машыністых сцэны й г. д.

Дакуманты падаюць даведкі й аб масавых запросінах у Маскоўшчыну сьпевакоў зь Беларусі. Гэтак, прыкладам, цар Аляксей запрасіў у Маскву полацкага сьпевака Івана Коклю разам з усёй сям'ёй. Зь Беларусі ў Маскву на запросіны прыяжджалі настаўнікі сьпеваў, што вучылі нотнага шматгалоснага пяяньня дзяцей маскоўскіх знатных чыноўнікаў (ваяводаў, д'якаў) і вучняў манастырскіх і царкоўных школаў.

Даволі цікавыя дадзеныя аб сувязях беларускага народу з тэатральнай дзеяй можна знайсьці ў ведамага расейскага тэатраведа Яўрэінава. У ягонай кнізе «История русского театра», выдадзенай у 1955 г. у Нью Ёрку, ён кажа. што беларускія калядныя абрады з выдатнай «Казой» лепш за ўсё пераконваюць **адкуль ідзе гэнэза драмы.** Да такога перакананьня прыйшлі, аказваецца, і ўсе фальклярыстыя, што працавалі на Беларусі. Зацікаўлены ў магчымасьці атрымаць матар'ял для гэнэзы трагэдыі ў старавечнай Русі, Яўрэінаў, не задумоўваючыся, накіроўваецца на Беларусь і запраўды ў вадной беларускай вёсцы (Бабіна каля Бабруйска) знайшоў і наглядаў трагэдыю ў ейнай першабытнай чысьціні.

У галіне беларускага музычнага мастацтва вельмі важнае дасьледваньне, як даведваемся з артыкулу С. Нісьневіч, было зроблена яшчэ ў 1887 годзе чэскім навукоўцам Л. Куба. У сваёй працы «Славянства ў яго песьнях» Куба адводзіць беларускай песеннасьці вялікае месца ў скарбніцы народнай песьнятворчасьці. Ён ня толькі гаворыць аб музычнасьці народных беларускіх твораў, аб шчырасьці беларускай народнай песьні, але й робіць спробу спыніцца на чыста музычнай пабудове беларускага фальклёру, яго асаблівасьцях ды інтанацыйнай, ладавай і мэтра-рытмічнай апрычонасьці. Куба сьцьвярджае таксама й існаваньне ўжо ў раньніх часох народнага двугалосься. Ён падае практычныя парады кампазытарам для апрацоўкі песьняў, гаворыць аб неабходнасьці веданьня **жывога выканальніцтва** й ягоных асаблівасьцяў.

Успомненыя дасьледваньні гавораць нам аб тым, колькі яшчэ новага можна даведацца з галіны беларускай культуры, як гэтая галіна яшчэ слаба й мала дасьледаваная. Як тут ня дзівіцца з тае ролі, якую адыгрывалі беларускія майстры ў культуры іншых народаў, з таго дабратворчага ўплыву, які рабіла беларуская культура на сваіх **малодшых** усходніх суседзяў — Расейцаў, а таксама й іншых суседзяў.

Насоўваюцца сумныя пытаньні: чаму-ж маўчаць аб усім гэтым савецкія беларускія дасьледнікі? Нам кажуць аб натхняльных умовах савецкай рэчаіснасьці, свабодзе, традыцыях успрыйманьня й г. д., а на справе выходзіць, што ўсё абмяжоўваецца ў найлепшым выпадку весткамі аб працах іншых, не сваіх. Значыць і далей існуе, як і існавала, боязь сярод навукоўцаў і дасьледнікаў БССР упасьці ў «сьмяротны» грэх нацыяналізму. Значыць і надалей аб'ектыўнае дасьледваньне беларускае культуры лічыцца ў БССР грэхам!

Хіба-ж не паказальны тут факт, што праца Л. Кубы аб беларускай песеннасьці, у якой **упяршыню** разглядаюцца пытаньні музычнае пабудовы песеннага фальклёру, важная ня толькі тэарэтычна, але й практычна, — дагэтуль не перакладзена на беларускую ні на расейскую мовы. У галіне беларускай старадаўняй культуры ў БССР ня йснуе ніводнага саліднага й паважнага выданьня: няма навет зборніка, дзе-б былі зьмешчаныя тыя артыкулы й зацемкі, што рэдчас трапляюць у савецкі друк.

Вялікая й багатая цаліна беларускай культуры гэтак і застаецца амаль што някранутай, чакаючы на свой час, на вольныя ад паняволеньня ўмовы.

**Мікола Кулікoвіч**

Калі асеньні вецер дзіка
Стагнаў і глуха па начах
Грымеў у наш зялезны дах, —
Тады да лета Вэраніка
Ад нас зьнікала ў інстытут
І ня будзіла згадак тут.

А час усё каціўся далей
Хаваючы на дне гадоў
І гарадкі і галубоў;
Мы няпрыкметна падрасталі,
А іншы ўжо шчыпаў вусы
Ды іх лічыў гарой красы.

І толькі ўжо тады я ўгледзеў.
Што поруч, як квяток лясны,
Ўзрасла ў красе свае вясны
Дачка самотная суседзяў.
І — помню я — тады-ж уперш
З мае душы паліўся верш.

Ён там кіпеў бруёй жывою,
Праз холад мысьлі працякаў
І ў цьвёрдых формах застыгаў,
Як воск гарачы пад вадою,
Каторым трэба вам гадаць,
Аб чым той вершык меў казаць.

Я-ж сам скажу йшчэ тое толькі,
Што к Вэраніцы твор паслаў
І млеў і ўсё адказ чакаў.
Аж вось прайшло маруды колькі
Трывожных дзён, а ўсё няма
Ні Вэранікі, ні пісьма.

Калі-ж я неяк зь ёй спаткаўся,
Загаварыўшы, як у сьне, —
Яна зірнула на мяне,
І раптам з вусн яе зырваўся
Такі бязьвінны, чысты сьмех,
Што на яго злавацца — грэх

Сьмех гэткі маюць толькі дзеці
Ды людзі зь яснаю душой;
І ён, як жазаранак той,
Зьвінеў і ўжо каханьня сеці
Нячутна нішчыў, як ураз
Зырваўся, здрогнуў і пагас.

Накрыла ясны твар дзявочы
Задумы сумная імгла,
На плечы ручка мне лягла,
Спагадліва зірнулі вочы
І даляцеў к маім вушам
Ласкавы шэпт: „Мо прыкра вам?"

Не, зорка, мне ня прыкра болей.
Бо бачыла адно душа,
Як ты сьвяжа і хараша,
Як рада ты жыцьцю міжволі,
Уся пад срыбнаю расой
Зь істужкай сьціплай між касой.

І мела дзеўча выгляд маці,
Калі тады ка мне яна,
Трывожнай ласкаю паўна,
Сьхілілася, як да дзіцяці,
Зіяючы перада мной
У новай пекнасьці жывой,

У тэй, што з постацяй дзяўчыны
Зьлівала мацеркі чырты.
О, як прыгожы-дзіўны ты,
Двайной красы аблік адзіны!
Ажыў у ім твой вечны цэль,
Мадон тварыцель, Рафаэль!

І прад высокаю красою,
Увесь зачараваны ёй,
Скланіўся я душой маёй,
Натхненнай, радаснай такою,
А ў сэрцы хораша было,
Там запалілася цяпло.

Дасюль яшчэ яно палае;
Здаецца — ўмерла, але ўраз
Праб'ецца зноў, і пройшлы час
Прад ім у згадках праступае,
Як пры агні ці цеплаце
Таёмны надпіс у лісьце.

І конь крылаты да Парнасу
Мой дух імчыць тады, каб я
Былое апяваў пасьля.
Ды як знайсьці сьляды Пэгаса
На бруку места? Цяжка ўперш!
Спачынь-жа трохі, верны верш!
1912

## Каханьне й сьмерць

**(Жнівень-кастрычнік 1912)**

* * *

Хоць мы былі адны ў той час —
Я і зірнуць ня сьмеў на Вас,
І тое, што тады зрабілася,
Зьнянацку выйшла, але ўраз.

Ня помню, як — я ручку ўзяў,
Ня помню, як —пацалаваў,
Ціхутка пальчыкі цалуючы,
Як да дзіцёнка, ўлад казаў:

«Сарока-варона кашку варыла,
Дзетак карміла;
Гэтаму дала, гэтаму дала,
А гэтаму не дала:
Ты малы, ты дурны, табе кашка на палічцы
Ў чарапічцы.
Шух, шух, паляцелі
На другую ручку селі».

**(Далей будзе)**

# З даўніх успамінаў былога камуністага

(Пачатак гл. у папярэднім н-ры)

### ЗАКРЫЦЬЦЁ БЕЛАЙ ЦАРКВЫ Ў МЕНСКУ

Аднойчы ў лютым 1928 г. мяне паклікалі ў камітэт партыі гораду Менску.

— Ёсьць паважнае заданьне для вас, таварыш... — сказаў мне сакратар.

— Добра, таварыш сакратар, што трэба?

— Заўтра а восьмай гадзіне вечарам трэба будзе зрабіць вялікі даклад у клюбе Леніна для работнікаў чыгункі. Што-небудзь супраць рэлігіі й сьвятароў — разумееш?.. Трэба правесьці рэзалюцыю, у якой працоўныя дамагаюцца ад ураду, каб закрыць Белую царкву.

І дадае, перадаючы мне поўнасьцяй зрэдагаваны тэкст:

— Гэтая рэзалюцыя павінна быць прагаласаваная такой, якой ёсьць, бо копія яе ўжо разасланая ў рэдакцыі менскіх газэтаў. Пасьля заўтра яны яе надрукуюць на першай бачынцы... А рэшту палагодзь з прысутным тут сакратаром камуністычнай ячэйкі чыгуначных майстэрняў.

— О, усё ў парадку, пойдзе як па масьле! — голасна заявіў сакратар Абрамовіч. — Рэзалюцыя дастаткова даўгая, каб пры ёй заснуў хоць які сход, і яе, як выходзячую ад работнікаў, прадставіць прэзыдыюму Гучка, які сам беспартыйны й амаль веруючы. Прынамсі яго лічаць такім.

— І ён згаджаецца? — зьдзіўлены, пытаюся я.

Сакратар ячэйкі ўсьміхаецца й адказвае мне патакуючы.

— З вашага боку, таварыш, трэба, каб даклад быў як найдаўжэйшы, каб зацягнуць сход да другое ці трэйцяе гадзіны раніцы, — заканчвае ён, — беручы шапку, — а я на сябе бяру рэшту. Вы пабачыце, што рэзалюцыя будзе прагаласаваная... Усяго добрага, таварыш!..

Я быў ашаломлены. Ня будучы яшчэ добра ў курсе практыкі камуністых у іхных дачыненьнях з працоўнымі масамі, я наіўна верыў, што перадусім трэба пераканаць працоўных у непатрэбнасьці рэлігіі.

Заместа гэтага — што за паганая камэдыя мае разыграцца на маіх вачох у клюбе Леніна!

І ўсё прайшло запраўды «як па масьле». Усё было «цудоўна наладжана». Каб прадоўжыць сход, пачалі яго ня ў восем гадзін, а ў дзесяць. Мой даклад за- ...

...муністыя, вызначаныя менш-больш загадзя, для формы задалі колькі пытаньняў; славутая рэзалюцыя, адбітая ў сакратар...яце на машынцы, і прадстаўленая ў канцы Гучкам была прынятая «аднагалосна».

Яна была «прагаласаваная», але як і кім? Перадусім — ужо было каля трох гадзін раніцы. Вельмі мала работнікаў засталося ў залі. Ды й гэтыя былі настолькі змучаныя, што напэўна нічога не разумелі, што ім Гучка зачытваў. Яны думалі толькі аб адным: хутчэй прагаласаваць за тое, чаго ад іх дамагаюцца. Усядно, не сягодня дык цераз тыдзень іх змусяць паддацца. Дык, канчайма гэты сход, вяртаймася дадому — спаць! Бо-ж цераз тры-чатыры гадзіны трэба йсьці на працу!

І ўжо гэтай раніцай менскія газэты сьпявалі перамогу!

✶

А тымчасам іхная перамога была передчасная. Жанчыны, ды й шмат якія чыгуначнікі, даведаўшыся, што здарылася, пастанавілі не дапусьціць да закрыцьця іхнай дарагой царквы. І раніцай вызначанага на закрыцьцё дня іх сабралася коля сотні перад уваходам у царкву, спакойна заяўляючы сваім мужыкам, работнікам і камуністым, міліцыянэрам і агентам ГПУ:

— Вы ўвойдзеце сюды толькі па нашых трупах!

— Вы-ж самі галасавалі за закрыцьцё царквы! — адказвалі ім камуністыя. Пашто-ж тады ўся гэта гісторыя!

— Мы галасавалі? Ніколі ў жыцьці!.. Мы навет ня прысутнічалі на сходзе...

— Але-ж вашыя мужыкі...

— Нашы мужыкі — гэта ня мы! — адказвалі жанчыны. Мы не згаджаемся зь імі — і ўсё!

У запраўднасьці-ж гэтае «не згаджаемся» ня зусім тут падыходзіла. Бо-ж і бальшыня работнікаў была супраць закрыцьця. Толькі што гэтым разам жанчыны паказалі сябе адважнейшымі за мужчынаў. Праўда, паміма ўсяго. гэтым разам жанчыны рызыкавалі менш. Дзіўная рэч — жанчыны выйгралі справу: царкву ў гэты дзень не закрылі. Энэргічная пастава вернікаў разгубіла камуністых. Аднак яны адступілі толькі па тое, каб пасьля лепш скочыць наперад.

Арыштавалі старога сьвятара Белай царквы — ён толькі што вярнуўся з выгнаньня — прысудзілі яго, пад агульным закідам «контрарэвалюцыйнай акцыі», на высылку ў Салаўкі, дзе ён напэўна загіне ад голаду й холаду. Аднач асова арыштавалі каля дзесяці чалавек, аднаго дымісіяванага, аднаго доктара й. г. д., абвінавачаных у вядзеньні «контрарэвалюцыйнай акцыі» пад кіраўніцтвам старога безбароннага сьвятара. Такім чынам было «даведзена», што сьвятары працуюць супраць савецкай улады, а царква — гэта «гняздо рэакцыі». І, выбіраючы ахвяраў у васяродзьдзі блізкім да чыгуначнікаў, застрашвалі іх, каб зламаць гэтым самым ўсялякі супраціў.

— Арыштоўваецца шмат людзей віноўных у змове супраць савецкае ўлады, — казалі працоўным камуністыя, — Бачыце да чаго даводзіць абарона сьвятароў!

— А ці заўтра не наступіць чарга на мяне ці маю жонку, — думалі нешчасьлівыя.

Калі гэтай вельмі «дэмакратычнай» мэтодай масы былі «перакананыя», было прыступлена да новай «кансультацыі» у тым-жа пытаньні: «трэба, ці ня трэба закрыць праваслаўную Белую царкву на Савецкай вуліцы ў Менску?» Але гэтым разам было пастаноўлена не арганізаваць мітынгаў з дакладамі, а правесьці справу «пасямейнаму», г. зн. на тайных сходах у майстэрнях ці бюрах арганізаваць «кансультацыі», забясьпечваючыся, каб ніхто пасьля ня мог сказаць, што ён не галасаваў ды даючы падпісваць «галасуючаму» адмыслова выпрацаваную формулу. Так як больш ці менш актыўныя праціўнікі закрыцьця былі, у той ці іншы спосаб, «правізарычна элімінаваныя», а тыя, што яшчэ ваганіся, былі дастаткова стэрарызаваныя, каб ведаць, што рабіць, выглядала, што гэтым разам закрыцьцё будзе «аднагалосным».

Бязбожнікі Менску бралі адплату. Гадзіны Белай царквы былі палічаныя.

. . . . . . . . . . . . . . . . .

Усе гэтыя махінацыі непакоілі мяне, калі я йшоў па Савецкай вуліцы, каб быць прысутным, як прадстаўнік газэты «Рабочий», пры афіцыйным і дэфінітыўным закрыцьці Белай царквы. Гэтым разам таксама я быў «добра ў курсе справы»... Да такое ступені, што ўжо ня было ніякага сумлеву што да запраўднай вартасьці «дэмакратыі». Пазьней, падчас усялякіх выбараў і галасаваньняў, ці то ў ролі журналістага, ці выбаршчыка, я сьцьвярджаў, нажаль, поўную пагарду для апініі народу, аднолькавую камэдыю з прэтэнзіяй на свабоду, заўсёды зьвязаную тэрорам.

Мяне ахапіла страшнае жаданьне ня йсьці на гэтую экзэкуцыю, пакінуць чырвоны журналізм... Але мяне затрымоўвалі дзьве рэчы. Перадусім, паміма абуральнага боку паступкаў, зусім магчыма, што савецкі рэжым хоча шчасьця для народу, які, бяссумлеўна, ня будучы яшчэ палітычна дастаткова вырабленым, сам яшчэ ня ведае, што для яго добрае, а што дрэннае.

«Калі камуністычная палітыка папраўляе долю гэтых масаў, думаў я, дык трэба дараваць неадпаведныя мэтады, якія цяпер ужываюцца».

Толькі пазьней давядзецца мне пераканацца, што камунізм ня толькі не папраўіў матар'яльнага й маральнага палажэньня масаў, але куды шмат пагоршыў яго.

Падругое, я хацеў бачыць канец гэтага змаганьня між камунізмам і рэлігійным пачуцьцём, якое праявілася з такой сілай у вабароне Белай царквы... Дзе-ж лепшае месца да нагляданьня, як палажэньне рэпартэра!

І, нарэшце, ня трэба скрываць, я ведаў, на што наражаецца чырвоны журналісты, калі адмаўляецца служыць рэжыму. А я меў жонку й двое дзяцей... І, апрача ўсяго, у гэным часе, хаця ўжо вельмі здэзарыентаваны, я зусім ня быў ворагам камунізму.

Вось гэтыя думкі займалі мяне ў пахмурны й дажджлівы дзень у красавіку 1928 г., калі, разам з фатаграфам рэдакцыі, я прыбліжаўся да Белай царквы. Ужо разьлягаліся гвалтоўныя грукаты молату. Двух, найбольш актыўных бязбожнікаў з чыгуначнай майстроўні, рызыкуючы жыцьцём, залезьлі на вяршыню высачэзнае званіцы, каб зьбіць адтуль крыж, ды на ягоным месцы завесіць чырвоны сьцяг, ахвяраваны ячэйкай бязбожнікаў, які павінен азначаць «бліскучую перамогу марксісцкага атэізму над контрарэвалюцыйным хрысьціянствам»...

Унізе, чакаў пануры й маўклівы натоўп.

✶

Удары молату з зацятасьцяй падвойваюцца, але хрысьціянскі крыж трымаецца... Я гляджу на натоўп. Мужчыны, з апушчанымі галовамі, стаяць маўкліва. Некаторыя падаюць на калені й пабожна хрысьцяцца. Дзе-ж гэты «энтузіязм», які я павінен вось апісаць у маім артыкуле на першай бачынцы?

— Госпадзі, памілуй!.. Госпадзі, памілуй!.. — чую некалькі галасоў за мной.

Урэшце, сіла двух маладых і здаровых чалавек перамагае. Крыж хіліцца, на момант быццым вагаецца, і падае з глухім, як усхліп, грукам на зямлю. І адразу-ж на ягоным месцы разьвіваецца на ветры чырвоны сьцяг... Некалькі воплескаў, слабых і ненаважаных — камуністыя вітаюць сьцяг.

Маса — пахмурная й нярухомая. Жанчыны плачуць і моляцца амаль на ўвесь голас. Іх больш за сотню стаіць на вуліцы на каленях, з вачыма сьціраванымі ў шэрае неба.

— Вось табе гісторыя! — бурчыць мой фатаграф. Ці-ж варта здымаць гэты малюнак хутчэй жудкі, чымся радасны? Ясна, што такое фатаграфіі нельга было-б выслаць у Маскву!

— Сфатаграфуйце чырвоны сьцяг на званіцы й гэтага будзе дастаткова, — адказваю яму. — А таксама, калі хочаце, гэтых двух, што зьбілі крыж... Я думаю, яны ня будуць мець нічога супраць пабачыць свае твары ў газэтах!

— Але! Толькі гэта й застаецца!

Некаторыя перамогі нагадваюць хутчэй паражкі... Ці-ж крыж быў сяньня пераможаны чырвоным сьцягам? Але як напісаць артыкул?

...Так! І я напісаў. А назаўтрае раніцай гэты славуты артыкул заняў цэлую першую бачынку «Рабочага». Мушу прызнацца — цяжка было рэдагаваць!

Як я гэта рабіў? Перш-наперш, рэч абавязкавая для кажнага савецкага журналістага — «изложение убеждений» камуністычных і атэістычных. Гэтая частка была фактычна даволі лёгкай, бо я быў камуністым з перакананьня. Далей ішла «гісторыя пытаньня», «ворагі працоўнае клясы» і «маса бязбожнікаў» — зусім маленькай была гэтая «маса»! Тут ужо было крыху цяжэй, трэба было «забыцца» на ўсё, што... не падабалася-б камуністычнай партыі.

Найцяжэйшай была трэйцяя частка — «урачыстае» закрыцьцё царквы. «Чырвоны сьцяг узьняты на званіцу», «два бязбожнікі, што зьбіваюць крыж, гэты сымбаль рэакцыі» — усё гэта магло ісьці. Але плач і малітвы жанчынаў, пахмурныя абліччы мужчынаў, сярод якіх я бачыў нямала камуністых, і гэты народ на каленях у гразі перад царквой, якую зачынялі — трэба было «забыцца» й на гэта?

Не! Я ня мог ісьці аж так далёка. Усімі магчымымі сродкамі, з камуністычнымі у васноўным «выясьненьнямі», я ўсё-ж напісаў, што бачыў. І тады... мяне паклікалі да «таварыша галоўнага рэдактара».

— Што гэта за гісторыя з гэтымі жанчынамі ў плачы? — і паказвае мне мой артыкул перачыркнуты тоўстымі чырвонымі лініямі, — ён прайшоў кантролю камітэту партыі. — Таварыш сакратар згодны з тэарэтычнымі вывадамі; літарацкае афармленьне — таксама добрае. Але гэтыя жанчыны, што плачуць? Скуль ты іх узяў?

— Дык-жа...

— Ах, не, не. Раз-два зьмяні гэта! Задаваленьне, радасьць — вось што патрэбнае!

— Але-ж, таварыш рэдактар, жанчыны запраўды плакалі... У маім артыкуле я паясьняю й даволі войстра крытыкую іхнае настаўленьне.

— Ты крытыкуеш!.. Ці-ж я цябе пытаюся што там здарылася? Я табе кажу, што ты мусіш напісаць!

— Добра, таварыш рэдактар, — уздыхнуў я, — пастараюся зьмяніць тое што будзе магчымым...

— Трэйцюю частку трэба зьмяніць. Там... гэных жанчын, што моляцца й плачуць, мы іх ня хочам! На іх месца дай нам бязбожнікаў, якія бурна апладуюць чырвоны сьцяг. Або штосьці падобнае... Вось твой артыкул і сьпяшайся!

Пасьля, перадумаўшы:

— Не... Пакінь мне артыкул... Я папраўлю яго сам!

І вялікі алавік «таварыша галоўнага рэдактара» пачаў зьнішчальна прагульвацца па маіх картках. Цераз паўгадзіны ён мяне заклікаў ізноў:

— Вось і ўсё. Дай перабіць на машынцы й перашлі адразу-ж у друкарню. З камітэтам усё палагоджана. Я прачытаў артыкул сакратару праз тэлефон.

...Назаўтрае ўсё гэта зьявілася вялікімі літарамі. Усё было «палагоджана»... Але-ж, Божа мой, ці-ж гэта быў мой артыкул?

**(У наступным нумары: «чыстка» Цішкі Гартнага)**

### КАРТАЧКІ ІЗЬ СЬВЯТОЧНЫМІ ЗЫЧЭНЬНЯМІ ПАБЕЛАРУСКУ

Ужо колькі год, як у Кліўлендзе (ЗША) аддзел Задзіночаньня Беларускае Моладзі выдаець картачкі з калляднымі й навагоднімі зычэньнямі. Як відаць із сёлетніх картачкаў, тэкст іх вельмі палепшаў. Магчыма, што яшчэ ёсьць некаторыя заганы, але прагрэс вялізарны. Прыемна такія картачкі пасылаць і прыемна іх адзержыць. Абразкі на картачках таксама ляпей выбраныя. Можна з чыстым сумленьнем шчыра пажадаць кажнаму Беларусу, каб ён, здароўваючы із сьвятам, пасылаў картачкі зь беларускім тэкстам. Гэтым ён зробе большую прыемнасьць здарова-[illegible] ...ным, пашырыць беларускае слова і дасьць крышку зарабіць свайму выдавецтву.

**Я. Ст.**

*Фэльетон*

# БССР унезалежніваецца

**«За кажнай Саюзнай рэспублікай захоўваецца права вольнага выхаду з СССР».**
(Канстытуцыя СССР, арт. 17)

Бальшыня ворагаў нашай беларускай сацыялістычнай дзяржавы, зьлейшых агентаў імпэрыялізму — уключна з усімі вамі. паважаныя чытачы — толькі зьедліва ўсьміхнуцца, прачытаўшы гэты эпіграф майго чарговага прынагоднага артыкулу. Маеце шчасьце, што ня маю пад рукою адпаведных санкцыяў — у краіне пераможнага пралетарыяту, дзе пасьлядоўна праводзіцца ленінска-сталінская нацыянальная палітыка, за такую ўсьмешку вы атрымалі-б паводля заслугаў — ужо закладалі-б фундаманты камунізму недзе паміж белых мядзьведзяў, якія, калі верыць навочным сьветкам, усё яшчэ не пазбыліся аднаасобніцкіх ухілаў.

Але дзеля таго, што гнілы буржуазны сьвет, у якім нам даводзіцца жывацець, сацыялістычных мэтадаў ідэялягічнага перавыхаваньня ня прызнае, дык не застаецца мне нічога лепшага, як паміж (буржуазнымі) ваўкамі выць павоўчаму: старацца пераканаць вас фактамі. І вось я вам аўтарытэтна заяўляю, што БССР ужо стаіць на шляху да аддзяленьня ад Савецкага Саюзу. Для скептыкаў і прафэсіянальных недаверкаў тут-жа падаюцца нязьбітыя довады.

Зірнеце вось на першы фатаздымак. Каб не падумалі вы, што тут нейкая падробка, дык паведамляю вам. што ён зьявіўся аднача сна ў газэтах розных краінаў — газэтах, якія не карыстаюцца мэтадам сацыялістычнага рэалізму, а хутчэй буржуазнага аб'ектывізму. Вам, як агентам буржуазіі, лепшых довадаў аўтэнтычнасьці хіба ня трэба.

Некаторыя чытачы, а мо й усе, глянуўшы на здымак, могуць падумаць: і што-ж асаблівага, Ну, сядзіць нейкі дзядзька, і соладка дрэмле. Навет у канстытуцыі СССР нічога супраць драманьня не гаворыцца!

Калі вы так падумалі, дык зьвярнеце ўвагу на дошчачку, што стаіць перад гэтым дзядзькам ды на надпіс на гэтай дошчачцы. На ёй стаіць паангельску: «Беларуская ССР».

Калі й гэта вам нічога ня кажа, дык мушу сьцьвердзіць, што ў палітыцы не разьбіраецеся ні... — ну, як гэта гаворыцца? — ні на грош.

Каб не вадзіць Вас больш за нос, дык проста з мосту: здымак гэты зроблены на сэсіі Арганізацыі Задзіночаных Нацыяў. І не падчас якога-небудзь перапынку — не. у самым разгары паседжаньня. А хто дрыхае? Таксама не які-небудзь дзядзька. а таварыш: паўнамоцны прадстаўнік Беларускай ССР у Арганізацыі Задзіночаных Нацыяў **таварыш Кісялёў.**

Што на паседжаньнях. у якіх бяруць удзел капіталістычна-імпэрыялістычныя акулы. спаць часам навет рэкамэндуецца — ведае кажны савецкі дыплямат. Статыстычныя дадзеныя паказваюць, што сплючы людзі робяць найменш памылак — за выняткам тых, хто мае контррэвалюцыйную прывычку гаварыць праз сон. У вапошнім выпадку вылазяць наверх усе перажыткі капіталізму. Але такі савецкі грамадзянін ніколі ня станецца дыпляматам — яго сваечасова выкрыюць і ён атрымоўвае паводля заслугаў — згодна з нашай найбольш справядлівай сацыялістычнай законнасьцяй. Таму звычайна камуністычныя прадстаўнікі настолькі праверныя, што на міжнародным форуме навет чхаюць калектыўна — хоць-бы й праз сон.

Але у гэтым выпадку справа ня так простая. Яна мае глыбокае палітычнае значэньне. Прадстаўнік БССР таварыш Кісялёў заснуў падчас прамовы... прадстаўніка СССР Кузьняцова.

Што яму пры гэтым сьнілася, гэта ня так важна — важны сам факт. Разумееце цяпер, чаму я гаварыў, што БССР стаіць на шляху аддзяленьня ад Савецкага Саюзу? Ці вам мо трэба разжаваць і ў рот палажыць? Сваім дэманстрацыйным сном таварыш Кісялёў даказаў, што БССР мае намер ісьці сваім собскім шляхам да сацыялізму. Ня гледзячы на сталінскую школу, зь якое ён выйшаў, ён ідзе з духам часу. Не пабаяўся ён навет пайсьці супраць 17-га артыкулу канстытуцыі СССР, які я ўзяў за эпіграф: «За кажнай Саюзнай рэспублікай захоўваецца права вольнага выхаду з СССР» — захоўваецца так добра, што папрабуй яго дастаць — захоўваецца, як у кітайскім банку. А можа вы йнакш разумелі гэты артыкул? Калі так, дык адразу відаць, што слабыя вы ў дыялектыцы...

**Архіп Паплiска**

**Дапіска** (Ня пішу **П. С.**, бо ня зьбіраюся рабіць рэклямы майму канкурэнту). Вы, чытачы, ломіце галаву, што мае азначаць другі здымак. Ён зьмешчаны толькі для ілюстрацыі, зь якімі цяжкасьцямі мусіць лічыцца Кісялёў пры ажыцьцяўленьні сваіх сэпаратыстычных тэндэнцыяў. А на здымку вось што: міністар замежных справаў СССР Грамыка падслухоўвае гутарку японскага міністра замежных справаў Айгіро з генэральным сакратаром Арганізацыі Задзіночаных Нацыяў Гамэршэльдам. Вось праява сацыялістычнай пільнасьці! Цяжка будзе Кісялёву...

**А. П-а.**

# Зь беларускага жыцьця

## Беларусы ў Задзіночаных Гаспадарствах Амэрыкі

**(З РАЗЬВІТАЛЬНАГА СХОДУ З А. ДР. ЧАСЛАВАМ СІПОВІЧАМ)**

А. Др. Ч. Сіповіч, прыехаўшы з Ангельшчыны, прабыў у Задзіночаных Гаспадарствах Амэрыкі тры месяцы, шмат тут цяжка папрацаваў і зрабіў добрую работу. Наконадні свайго ад'езду, 6-га сьнежня 1957 г., ён меў сярод Беларусаў у Нью Ёрку разьвітальную чытань, у каторай падзяліўся сваімі ўражаньнямі з нацыянальнае дзейнасьці беларускае эміграцыі ў Задзіночаных Гаспадарствах. Зь некаторымі выняткамі, паважаны госьць досыць зьверхне даткнуўся пазытыўных бакоў працы беларускіх эмігрантаў у гэтым краі, бо за тры месяцы ды будучы абцяжараны іншымі заданьнямі цяжка глыбей ў ёй разабрацца, а, з другога боку, госьць, відавочна, не хацеў прычыніць некаторым няпрыемнасьці. У дыскусіі, адылі, пытаньне было паглыблена. Я гэтта хачу адцеміць тыя мамэнты з чытані й дыскусіі, каторыя маюць важнае значэньне дзеля будучыні нашае эміграцыі.

Нішто не застаецца бязь зьмены. Што не разьвіваецца, не павялічаецца, наагул не расьцець, тое застаецца ад іншых у сваім развою, зьмяншаецца й замірае. Гэта права прыроды, з каторага ня вылучана грамадзтва й грамадзкая дзейнасьць. Рост можа быць біялягічны, арганізацыйны й культурны.

Што да першага, дык паважаны чытаньнік зацеміў, што ў беларускай эміграцыі ёсьць вялікі працэнт радзімаў бесьсямейных або, накш кажучы, бязьдзетных. Ён падаў колькі праўдападобных прычынаў гэтага, але за найгалаўнейшую зь іх я ўважаю нехаценьне мець дзяцей, што ўзноў ёсьць вынікам асабістага эгаізму, дэмаралізацыі й нястачы патрыятызму.

Што да стану арганізацыйнага, дык тут сьцьверджана, што няма ўсьведамляньня старое і несьвядомае новае эміграцыі, асабліва-ж пакіненая бяз увагі каталіцкая часьць эміграцыі; каталікі Беларусы ня маюць нат чаго беларускага чытаць, з малымі выняткамі, кірыліцы ня ўмеюць, а лацініцаю пабеларуску блізу нічагусенька ня друкуецца. Із свае сутычнасьці із старой эміграцыяй у часе прыезду да Задзіночаных Гаспадарстваў а. Ч. Сіповіч вынес перакананьне, што прынамся 20% яе можна яшчэ ўратаваць для беларускага народу.

Няма культурнае работы сярод нацыянальна-сьвядомае так званае неінтэлігенцыі. Летась, дакладней: у леташнім школьным годзе, у Нью Ёрку былі Культурна-асьветныя сходы (або вечары), каторых праграма была разьлічана і на неінтэлігенцыю, што з гэтага часткава й карыстала; таксама бывала патрошку слухачоў і з паміж старое эміграцыі. У сёлетнім школьным годзе такіх сходаў нямашака.

Сьцьверджана, што эмігрантаў удзержуюць ад асыміляцыі свая царква або свой касьцёл, фінансавыя самапомачныя арганізацыі і сваё культурнае жыцьцё. Царква ўдзержуе пры сваім народзе дзякуючы рэлігійна-нацыянальнай традыцыі, самапомачныя арганізацыі дзеля таго, што даюць забясьпечаньне на старасьць і ад няшчасных прыпадкаў ды выхад зь іх цягне за сабою страту гэтага забясьпечаньня разам із стратаю дагэтуль даваных складак. Назіраньні над чужанацыянальнымі групамі сьветчаць, што царква й фінансавыя самапомачныя арганізацыі ўдзержуюць пры сваім народзе арганізацыйна, але ня могуць удзержыць этнаграфічна й захаваць нацыянальную актыўнасьць сваіх сяброў. Мы часта бачылі, як людзі належаць да свае самапомачнае арганізацыі і да свае царквы, але гамоняць міжсобку толькі паангельску, роднае мовы нат не разумеюць, і казані ім бываюць таксама паангельску. Каб эмігранты захавалі сваю мову й нацыянальнае пачуцьцё, трэба, каб побач із царквою і самапомачнай фінансавай арганізацыяй, было яшчэ нацыянальна-культурнае жыцьцё. Гэтыя тры дзейнікі мусяць дзеяць адначасна.

Што да царквы, дык ёсьць рупнасьць пра будынкі пад сьвятыні, але няма рупнасьці пра падручнікі рэлігіі. Тыя бацькі, што вучаць сваіх дзяцей рэлігіі, карыстаюцца падручнікамі чужанацыянальнымі. Каталіком, праўда, нядаўна выдаў кс. Фр. Чарняўскі катэхізмоўку кс. др. Я. Рэшаця, але гэтага мала.

Нягодна зь фінансавай самапомачнай арганізацыяй. Ужо мінула сем месяцаў, як кангрэс Беларуска-Амэрыканскага Задзіночаньня зрабіў пастанову пра бэзадвалочнае арганізаваньне беларускага каапэратыўнага банку і выбраў арганізатара, а справа дагэтуль ані зь меца не кранулася. Дзейнікі, што павінны на гэта зарэагаваць, пра гэта ня дбаюць.

Пра культурнае жыцьцё ўжо крыху зацемлена, між іншага, вышэй. Яно блізу абмяжуецца аднымі сьвяткаваньнямі розных угодкаў. Сьвяткаваньне таксама можа мець вялікае нацыянальна-культурнае значэньне, калі людзі на ім дастануць штось для свайго розуму й сэрца: сьвяткаваньні, адылі, дзе галоўная ўвага зьвернена на парад (прамова кангрэсмэна, фатаграфаваньне арганізатараў, выхваляньне сваіх асабістых дабрадзеяў), але культурна-ўзгадавальная часьць стаіць на заднім пляне і абы як скомчана, пакідаюць пасьля сябе пусьціню або няпрыемнае пачуцьцё. Учасьце кангрэсмэнаў і іншых дастойных асобаў бяссумлеву карыснае і яго трэба вітаць; фатаграфаваньне ня шкоднае і асабліва прыемнае некаторым фатаграфаваным; дык першае мае быць, а другое няхай сабе будзе; але ня гэта галоўнае, а нацыянальна-культурнае ўзгадаваньне, каторага не стаець. Але і ў добра зладжанае сьвяткаваньне нельга ўтоўпіць усіх культурна-нацыянальных патрэбаў.

Дадам пяпер, што нядаўна перасяліўся да Задзіночаных Гаспадарстваў выдатны беларускі пяюн. Можна было спадзявацца, што да некаторай меры ён паправе ў нас культурную справу, бо што-ж прыступнейшае й прыямнейшае слухачом, як ня родная песьня? Але на ягоных канцэртах, на каторых бываюць блізу вылучна Беларусы, нейкія тры песьні беларускія трацяцца сярод шмат чужых (расейкіх, польскіх, італьянскіх, арабскіх і іншых).

Дзеці школьнага веку, ды што дзеці, хлопцы й дзяўчаты да 18 год слова пабеларуску прачытаць ня ўмеюць, бо няма беларускіх школаў. На ўсе Задзіночаныя Гаспадарствы ёсьць толькі дзьве дапаўняючыя да амэрыканскай беларускія школкі — у Кліўлендзе й Чыкаго. Летась былі ў Нью Ёрку, а сёлета яшчэ няма, хоць ужо школьнага паўгода мінула. Здаецца летась, была ў «Бацькаўшчыне» зацемка пра школку ў Торонце (Канада), а сёлета пра яе нічагусенькі ня чуваць, хоць там вучыць ёсьць каму і ёсьць каго. Пра беларускія школкі ў зарубежнікаў і казаць няма чаго, там, відавочна, і ўдум нікому ня прышло іх закладаць.

У нас няма такіх канечне патрэбных кніжак. як беларускія чытанкі дзяцём падручнік гісторыі Беларусі і хоць-бы найагульнейшы падручнік геаграфіі Беларусі.

Адзін чалавек працуе над слоўнікам беларускае мовы, і ён гэты слоўнік апрацуе; але хто яго выдасьць і хто рупіцца пра выданьне?

Усьвядамляньне сваіх, а таксама пашыраньне праўды пра Беларусь сярод чужых можа й мае рабіцца таксама ў чужым друку. Адзін із радных Рады БНР на колькіх роках (сэсіях) яе суліў стварыць із сяброў і не сяброў Рады адумысловую камісію, каторая-бы гэтым занялася. Пасуленьні, адылі, ягоныя збывалі маўчанкаю. Калі на роках Рады ўвосень 1956 г. той-жа радны паўтарыў сваё дамаганьне, дык на пасуленьне старшыні Рады паручылі стварыць такую камісію і наагул гэтым заняцца рэфэрэнту інфармацыі; дарма што было ясна, што з такога заладжаньня справы нічога ня выйдзе. Так яно й сталася.

Мінуў год і з гакам, а няма хоць-бы найменшае работы ў гэтым кірунку. Прымеж таго, што мы бачым. Расейская эміграцыя мае болей як даволі сваіх часапісаў і газэтаў; ёй-жа Амэрыканскі Камітэт Вызваленьня выдае газэту «Наше Общее Дело». Газэта выходзе як бы ня толькі расейскім эмігрантам, а ўсёй эміграцыі, але фактычна яна служа расейскай прапагандзе сярод Расейцаў і нерасейцаў. У гэтай газэце такая Сабурава і іншыя Расейцы ня толькі пішуць на савецкія тэмы, але ўзьвялічаюць расейскую гісторыю, культуру, арганізацыю й інш., хвальшыва іх прадстаўляючы. Магла-б гэтая газэта быць часткава й беларускай (зьместам, калі ня моваю), калі-б Беларусы да яе пісалі. Падобна ёсьць і зь некаторымі іншымі небеларускімі выданьнямі.

Навукоўцаў у нас на эміграцыі надта мала. Нельга сказаць, каб было шмат і дзейных культурна-асьветных працаўнікоў. Дзеля таго гаспадараньне аднымі й другімі мусіць быць вельмі ўмелае, каб усіх як найляпей выкарыстаць дзеля справы свайго народу...

. . . . . . . . . . . . . . .

Усе пералічаныя тут вялікія заганы пры добрай волі бальшыні беларускае эміграцыі могуць быць папраўленыя, калі з паправаю не адвалакаць. У праціўным выпадку з кажным месяцам справа будзе горшаць і прыйдзе час, што на паправу будзе позна. Дыкжэ, маючы наўвеце магчымасьць папраўы, я і ўважаю за сваю павіннасьць паказаць нашым людзём запраўдны стан, каб зьвярнуць на гэта іхную ўвагу. **Максім Прынскі**

### ДЗЕНЬ ГЕРОЯЎ БЕЛАРУСІ Ў ТАРОНТА

У 37-ыя ўгодкі Слуцкага Паўстаньня Галоўная Управа ЗБК наладзіла ў нядзелю 23-га лістапада ўрачыстую акадэмію.

Сьвятую Літургію й Паніхіду за палеглых у змаганьні за волю Бацькаўшчыны адслужыў айцец Міхаіл у царкве БАПЦ сьв. Кірылы Тураўскага; ёнжа ў часе Багаслужбы меў прынагоднае патрыятычна-нацыянальнае казаньне... Пасьля Багаслужбы, для ўсіх прысутных быў наладжаны абед у Беларускім Доме.

Афіцыяльная частка акадэміі распачалася а чацьвертай гадзіне папаўдні. Рэфэрат аб Слуцкім Паўстаньні прачытаў Др. Жук, у якім падчыркнуў зьмест і важнасьць для нашага вызвольнага руху тых ідэялаў, за якія змагаліся Случчакі. Пасьля рэфэрату — Апэль Герояў, што аддалі жыцьцё ў змаганьні за Беларусь. Прысутныя адсьпявалі малітву Жаўнера-Беларуса — «Беларусь, наша Маці-краіна...»

Мастацкую частку акадэміі распачала сп-ня Л. Рагуля песьняй «Ой сокал...» Др. Р. Жук памастацку прадэклямавала верш М. Танка «На акопах». Наступна сп-ня Л. Рагуля й сп-ня Барановіч выканалі дуэт «На выгнаньні». Верш «Паўстань з народу нашага...» Я. Купалы вельмі добра дэклямаваў юнак У. Барановіч, які напэўна Бацькаўшчыны не памятае, але з апавяданьняў бацькоў палюбіў яе. На заканчэньне акадэміі прысутныя праслухалі мантаж «На дзень Герояў Беларусі», выкананы Беларускай Рэдакцыяй радыя «Вызваленьне».

### ЛЁНДАН (Онтарыё, Канада)

Управа мясцовага аддзелу ЗБК у Лёндане адзначыла дзень Герояў Беларусі 1-га сьнежня. Апрача мясцовых сяброў, прыбылі сюды старшыня Галоўнай Управы ЗБК інж. Бруцкі й іншыя сябры з Таронта, прадстаўнікі ад Украінцаў ды група гасьцей — суродзічаў з Дэтройту.

Сьв. Літургію й Панахіду адслужыў у украінскай царкве пры саслужэньні з украінскім сьвятаром а. Міхаіл.

Пасьля Багаслужбы ў залі пры царкве адбылася акадэмія. Кароткі, але зьмястоўны рэфэрат зрабіў мгр. М. Арцюх. Пасьля Апэлю загінуўшых у змаганьні за Беларусь Герояў, прысутныя адсьпявалі «Сьпі пад курганам герояў...»

У мастацкай частцы ўзялі ўдзел таксама й госьці з Дэтройту. На асаблівую ўвагу заслугоўваюць солё «Васількі» сп-ні В. Лубнік і дуэт «Люблю наш край», выкананы сп-няй Л. Рагуля й сп-няй Пляскач.

Пасьля акадэміі ад імя ЗБК, на магіле Няведамага Жаўнера ў Лёндане быў зложаны вянок.

Усе прысутныя былі потым запрошаныя да сп-тва Іваноўскіх на абед. Тут пры стале й добрым абедзе навязаліся гутаркі й бліжэйшыя знаёмствы з суродзічамі з Дэтройту. І прыемна было ўсім грамадою сьпяваць патрыятычныя ці народныя песьні ды чуцца сябрам аднэй беларускай сям'і на чужыне.

Мясцоваму аддзелу ЗБК у Лёндане належыцца падзяка за так удалае зарнізаваньне сьвяткаваньня. Асаблівыя-ж падзякі належацца сп-ру Л. Жураўскаму — старшыні мясцовага адзелу ЗБК — за ўмелае кіраваньне акадэміяй, сп-тву Іваноўскім, Шустам і Лімашэўскім за іхны ўклад працы й стараньні для арганізаваньня супольнага абеду.

**М. Казлоўскі**

## Ліст у Рэдакцыю

Паважаны Рэдактар,

У Вашай газэце «Бацькаўшчына» з 8-га сьнежня 1957 г. № 40 (383) пад загалоўкам «Беларусы ў Міжнацыянальным Канцэрце ў Нью Ёрку» надрукаваны гэткі сказ: «Беларускае мастацтва было прадстаўленае беларускім народным хорам хормайстры сп. Селях-Качанская (пяць беларускіх народных песьняў) і танцавальнай групай Ньюёрскага аддзелу БАЗА (народны танец «Крыжачок»)».

Я, як кіраўнік Згуртаваньня Беларускай Моладзі Ньюёрскага аддзелу, **пратэстую супраць БАЗА,** якое ўжо нека-[illegible] моладзі Нью Ёрку ў міжнародных выступах як «група БАЗА».

Дык, паважаныя спадары БАЗА, на канцэрце Folk Festival Council выступіла **танцавальная група Згуртаваньня Беларускай Моладзі ў Нью Ёрку** пад кіраўніцтвам сяброўкі Алы Орсы, а ня група БАЗА.

**Міхась Казьлякоўскі**
**Кіраўнік ЗБМ аддзелу Нью Ёрк**

**ПАДЗЯКА**

**Усім сябром і чытачом, што параслалі мне каляднія і навагоднія пажаданьні, вялікае дзякуй.**

**Жадаю шмат здароўя, шчасьця й посьпехаў у Новым Годзе чытачом і падпішчыкам «Бацькаўшчыны» ў Канадзе.**

**К. Акула**



# Абвестка

**(Працяг з папярэдняга нумару)**

### II. Кнігі ў расейскае мове

- **Александров А.:** Финансовая система СССР., 60 стр. . . . . . 0.20
- **Антонов В.:** Государственная Третьяковская галлерея, 84 стр. и 56 картин . . . . . . . . . . 1.45
- **Бломквист Е.:** Восточнославянский этнографический сборник, 806 стр. (Очерк народной материальной культ. белоруссов, русских, украинцов в XII — начале XX вв. Пер., полотно . . . . . . . 5.70
- **Братус В.:** Термические ожоги. Цветные иллюстр., 132 стр. . . . 0.70
- **Брюлин И.:** Учись выжигать. Худож. выжигание по дереву, 110 с. 0.70
- **АН. БССР.:** Революционные комитеты БССР. Июль-Декабрь 1920 г., 522 стр. . . . . . . . . . . 1.45
- **АН. БССР.:** Материалы по археологии БССР. Том I. . . . . . . . 1.50
- **АН. СССР.:** Труды Института леса. Вопросы защиты леса . . . . . 1.50
- **Бутаков А.:** Искусство жизненной правды. История театра им. Купалы . . . . . . . . . . . 1.15
- **Ваксберг А.:** Издательство и автор. Правовые взаимоотношения 232 1.10
- **Викентьев А.:** Национальный доход СССР в послевоенной период, 48 стр. . . . . . . . . . 0.15
- **Голубцова Е.:** Северное Причерноморье и Рым на рубеже нашей эры, 136 стр. . . . . . . . . 1.00
- **Дмитричев П.:** Государственные займы в СССР., 160 стр. . . . . 0.70
- **Дурденевский В.:** Организацыя Об'едененных Наций. Сборник докум., 375 стр. . . . . . . . . 1.20
- **Жабров А.:** Почему и как летает самолет, 56 стр. . . . . . . . 0.20
- **Захаров Т.:** Географический очерк Белорусской и Украинской ССР, 70 стр. . . . . . . . . . . 0.25
- **Изобразительное** искусство Белорусской ССР., 58 и 64 стр. иллюстр. 2.50
- **Иванов В.:** Вопросы славянского языкознания. Сборник научных статей, 176 стр. . . . . . . . 1.30
- **Иванин В.:** М. Горкий и Белорусская литература в начале XX в., 200 стр. . . . . . . . . . . 0.65
- **Калашников В.:** Лекарственные растения северо-западной части РСФСР, 144 стр. . . . . . . 0.35
- **Кацер М. С.:** Белорусская архитектура. Историч. очерк. с рисунками, 120 стр. . . . . . . . 1.30
- **Кодекс** законов о труде Белорусской ССР., 222 стр. . . . . . 0.60
- **Кречко А.:** Механизацыя возделывания картофеля в БССР, 120 0.25
- **Кривошеев С.:** Резекцыя желудка при язвенной болезни, 360 стр. . 1.65
- **Лебедев С.:** Гомель. Краткий историко-экономический очерк, 140 0.50
- **Насимович А.:** Роль животных в жизни леса. Иллюстр., 304 стр. . 1.75
- **Нидерле Л.:** Славянские древности. Происх., жизн, обычаи древних славян с иллюстр. и картами, 450 3.90
- **Никольский Н.:** Происхождение и история белорусской свадебной обрядности, поданы урывки свадебных песен на белорусском языке, 274 стр. . . . . . . . 1.35
- **Рашин А. Т.:** Население России за 100 лет, 1811—1913 гг., 352 стр. . . 1.70
- **Ревуненко В. Г.:** Польское восстание 1863 г. и европейская дипломатия, 358 стр. . . . . . . . 1.95
- **Розенталь Р.:** Литовская, Латвийская, Эстонская ССР., 56 стр. . . 0.20
- **Роговой П. П.:** Поймы рек Днепра, Сожа и Припяти и их хозяйственное использование. (В пределах БССР) 238 стр. . . . . . . 1.05
- **Садовский Е.:** Минск. Справочник-путеводитель. Иллюстр., 272 стр. . 0.65
- **Садкович М.:** Повесть о Ясном Стахоре. Рассказ, 210 стр. . . . . 0.55
- **Сборник статей:** Селекция яблони и грушы. С иллюстр. цветн., 344 стр. 0.95
- **Сухоруких В.:** Микроскоп и телескоп, 63 стр. . . . . . . . . 0.15
- **Толстов С. П.:** Народы Сибири. Историко-этнографическая сводка, 1084 стр. . . . . . . . . . . 8.00
- **Томин М.:** Определение корковых лишайников европ. части СССР., 534 стр. . . . . . . . . . . 2.05
- **Тарле Е. В.:** Жерминаль и прериал, 358 стр. . . . . . . . . . 1.10
- **Тикотин М. А.:** Леонардо да Вин[illegible] в исто[illegible] гии, 262 стр. . . . . . . . . . 1.60
- **Трофимов Б.:** Жизнь в глубинах веков. Много иллюстр., 150 стр. . 0.65
- **Черданцев Г.:** Экономическая география СССР. Карты, 372 стр. . . 2.00
- **Черепнин Л. В.:** Русския феодальные архивы XIV—XV вв., 472 стр. 3.90
- **Штокмар В. В.:** Очерки по истории Англии XVI века, 160 стр. . . . 1.00
- **Шульц П. Н.:** История и ареология древнего Крыма. Сборник робот., 336 стр. . . . . . . . . . . 2.00
- **Эренбург Илья:** Оттепель. Повесть, 256 стр. . . . . . . . . . . 0.75
- **Эйтинген Г. Р.:** Уход за лесом и лесные полосы, 302 стр. . . . . 1.95
- **Якимович А.:** Синия свита наизнанку сшита. Белорусския народные сказки . . . . . . . . . . . 0.90
- **Яковлев Л.:** Британский Тред-Юнионизм, 206 стр. . . . . . . 0.90

### III. Кнігі ў польскай мове

- **Federowski Michał:** Lud Białoruski na Rusi Litewskiej. Przysłowia, żarciki, wyrażenia stałe oraz zagadki ludu, mieszczan i zagrodowców, Warszawa, 1935 r., 508 str., Tom IV. . . . . 32.20
- **Grosfeld L.:** Polskie reakcyjne formacje wojskowe w Rosji 1917—1919 r. (akupacyja Biełarusi praz wojska gen. Dowbór-Muśnickaha) . . . . . . . 2.25
- **Kordowicz W.:** K. Kalinowski / Rewolucyjna demokr. w powstaniu na Litwie i Białorusi, 306 str. . . . . . . 1.65
- **Kasiuk M.:** Bitwa pod Grunwaldem. Udział i znaczenie dla bitwy wojsk W. Ks. Litewskiego, 158 str. . . . . 0.90
- **Wawrzynczyk A.:** Studia z dziejów handlu Polski z W. Ks. Litewskim w XVI wieku . . . . . . . . . . . . 1.75
- **Społeczność Akad. U. S. B.:** Dzieje Ziem W. Ks. Litewskiego. Cykl wykładów, 400 str. . . . . . . . . . 3.30
- **Łopalewski T.:** Między Niemnem a Dźwiną. 270 zdjęć krajobrazów z tych okolic, 264 str. . . . . . . . . . . 6.00
- **Ossendowski A.:** Puszcze Polskie. Opis puszczy Białowieskiej oraz Nalibockiej 6.30

У справе купляньня й выпісваньня пералічаных вышэй кніжак трэба зьвяртацца паводля наступнага адрысу:

**A. LASZUK, 97 Moore Park Road, London, S. W. 6., England**

БАЦЬКАЎШЧЫНА

Беларускі тыднёвік палітыкі, культуры й грамадзкага жыцьця.

Выдавец: Уладзімер Бортнік

РЭДАГУЕ КАЛЕГІЯ

Артыкулы, падпісаныя прозьвішчам або ініцыяламі аўтара, не заўсёды выражаюць пагляды Рэдакцыі. Незамоўленыя рукапісы назад не зварочваюцца. Рэдакцыя адказвае на лісты толькі пасьля далучэньня паштовае маркі або міжнароднага паштовага купону.